

TOTO VYDÁNÍ SPONZORUJE LÉK WOBENZYM

SANQUIS®

ZDRAVÝ ŽIVOT JE UMĚNÍ

ČÍSLO 98 / BŘEZEN 2012

- Kde má ateliér
Vladimír Kokolia
- S kým byl šťastný
Gustav Klimt
- Co si nejraději zpívá
Dianne Reeves

DREAMS AND NIGHTMARES

Else Lasker-Schüler, Conrad Felixmüller, George Grosz, Otto Pankok, Horst Strepel, Josef Albers, Hans Nathan Feibusch, Arnold Fiedler, Franz Frank, Teo Gebürsch, Alfred Hanf, Otto Herman a další.

1.3.2012 - 22.5.2012

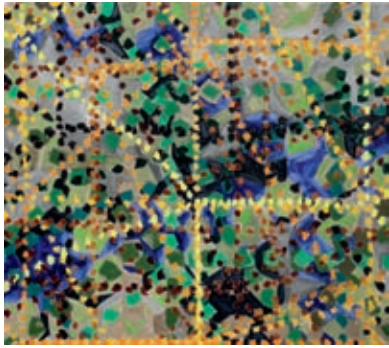
MuMo
Muzeum Montanelli

Nerudova 13, 118 00 Praha 1

Út - So 12.00 - 18.00, Ne 12.00 - 16.00 Tue - Sat 12 - 6 pm, Sun 12 - 4 pm

www.muzeummontanelli.com

Výstavu doplňují komentované prohlídky, programy pro mládež, školní třídy i studenty.

Na titulní stránce obraz Vladimíra Kokolia: *Listy*, olej na plátně, 2008

„Před obrazem vzniká takový frmol..., jednou mě zachrání intuice, jindy usilovné promýšlení,“ říká Vladimír Kokolia, který ilustruje toto číslo *Sanquisu*. (s. 8)

„Mám Terst rád, protože tady mám pocit, že jsem nikde,“ říkával Hermann Bahr, známý rakouský dramatik a esejista. (s. 32)

Podmanivý hlas jazzové zpěvačky Dianne Reeves zazní 14. března ve Smetanově síni. (s.16)

Nejlepší ze všech Leninů... (s. 86)

SETKÁNÍ

08 „Věci si musím vytrucovat pokaždé nanovo, skoro úkradem, v novém světě,“ vysvětluje Vladimír Kokolia, proč nemá dosud svůj ateliér.

16 Jazzová zpěvačka Dianne Reeves spolu s kytaristou Rome-rem Lubambem a Russellem Malonem vystoupí na Gala pro Struny podzimu. Hudební zážitek předem jistý!

18 Setkání s violoncellistou Markem Jeriem a jeho manželkou Beatrix. I díky ní dnes Trio Guarneri sklízí úspěchy po celém světě.

24 Gustav Klimt, malíř světa, jemuž vládne krása. Od jeho narození letos uplyne 150 let. A Vídeň slaví.

28 Koktejl. Festival dokumentárních filmů Jeden svět, výstava Jitky Válové či balet Don Quijote.

POZNÁNÍ

32 Terst je město krásných duchů. Jediné, co se tady prý dá dělat, je vzpomínat.

38 „Osamělé ženy jsou statisticky hodně zranitelnou či rizikovou skupinou,“ říká Radka Dudová v rozhovoru o podobě současné rodiny. Funguje stále tradiční model?

42 Černá díra uprostřed Galaxie opravdu existuje. V poslední době vědci našli přesvědčivé důkazy.

50 O čem vyprávějí kachle. Příběhy středověkých kachlí odkrývá houslista Čeněk Pavlík.

68 První cesta na Aljašku byla pro cestovatele Martina Loe-va dobrodružstvím. Dnes už je toulání jeho povoláním.

UMĚNÍ

78 Koto Bolofo osobně zahájil výstavu svých fotografií v Praze. Jsou výsledkem jeho sedmiletého putování po dílnách módního domu Hermès.

80 Recenze. Premiéra filmu Kluk na kole, výstava František Kaván, dekadentní a symbolistní a divadlo v MeetFactory.

82 Cesty Jiřího Trnky po světě. Česká centra představují známého ilustrátora a animátora.

84 Tipy na nové knihy a CD, zápisník Jany Klusákové.

ZAOSTŘENO NA ZDRAVÍ

Záněť optického nervu a další náhlé stavy. MUDr. Milan Odehnal zaostřil na nemoci očí.

Robert Koch objevil před 130 lety bacil tuberkulózy.

Nadějný lék na rakovinu kůže či bakterie v ústech, která šíří meningitidu – to jsou novinky ze zahraničních serverů.

Koláž

na poetické téma

Série koláží, které budou ilustrovat příští číslo časopisu SANQUIS JUNIOR, vznikla v pražském Muzeu Montanelli. Členové dětské redakce navštívili tuto zajímavou galerii v Nerudově ulici v době, kdy tam vystavovali svá díla Pavla Aubrechtová a Vladimír Gebauer. Pod jejich vedením si pak děti vyzkoušely, jak vzniká koláž na „poetické“ téma. Zatímco Josef Fajt či Anička Polenová vsadili na verše K. J. Erbena, Kristýnka Šimůnková nebo Julie a Marie Zochořovy si vybraly veselé básničky Pavla Šruta, Štěpán Doležal šel naprosto osobitou cestou a ilustroval svou vlastní básničku. Všechny práce najdete na našich webových stránkách. Dětská redakce momentálně připravuje číslo na Praze. Více najdete na

WWW.SANQUIS.CZ/JUNIOR.

Šéfredaktorka **Irena Jirků** / jirku@sanquis.cz

Redakce **Jana Nekolová** / nekolova@sanquis.cz, **Günter Bartoš** / gunter@seznam.cz, **Lenka Klimtová** / klimtova@sanquis.cz

Artdirector **Luděk Bárta** Webové stránky www.sanquis.cz **Filip** a **Blanka Peškovi** / info@address.cz

Stálí spolupracovníci **Eva Bobůrková**, **Boris Dočkal**, **Martin Frouz**, **Jan Gregor**, **Tereza Herz**, **Miloslav Hirsch (Řím)**, **František Houdek**, **Vladimír Hulec**, **Josef Chuchma**, **Jarmila Jelínková**, **Cecílie Jílková**, **Klára Klempířová**, **Jana Klusáková**, **Jiří Kocourek**, **Libuše Koubská**, **Josef Mlejnek**, **Jiří Machalický**, **Milan Nakonečný**, **Milan Odehnal**, **Karel Pacner**, **Eva Pivodová**, **Michael W. Pospíšil**, **Jitka de Préal (Paříž)**, **Lenka Procházková**, **Maria Procházková**, **Bela Schenková**, **Zuzana Sobotková**, **Ondřej Šeřců**, **Jana Vlková**, **Zdeněk Zahradník**, **Hana Zallmannová**

Odborná rada **prof. MUDr. Michal Anděl, CSc.**, **prof. MUDr. Vladimír Beneš, DrSc.**, **prof. MUDr. Pavel Gregor, DrSc.**, **prof. MUDr. Jiří Mazánek, DrSc.**, **prof. MUDr. Pavel Pařko, DrSc.**, **prof. MUDr. Jan Pirk, DrSc.**, **prof. MUDr. Richard Rokyta, DrSc.**, **prof. MUDr. Antonín Sosna, DrSc.**, **doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.**

Předplatné 221 180 229, 221 180 194 / předplatne@sanquis.cz / www.sanquis.cz

Adresa redakce **Španělská 10, 120 00 Praha 2**, tel. 221 180 194, fax 221 180 280

Za obsah inzerce ručí zadavatel. Za původnost a obsahovou správnost ručí autoři. Právní režim autorských děl nabídnutých redakci se řídí zejména autorským zákonem č. 121/2000 Sb. a dalšími českými právními normami. Přijetím díla k uveřejnění nabývá vydavatel práva k šíření přijatého díla časopiseckou formou včetně možnosti zveřejnění na www stránkách časopisu, vydání na CD-ROM nebo jiným způsobem v elektronické podobě. Všechna práva k uveřejněným dílům jsou vyhrazena. Autorské právo časopisu a navazujícím elektronickým publikacím vykonává vydavatel.

Registrace SANQUIS – MK ČR E 8319, Registrace SANQUIS – EDICE PROFESIONÁL – MK ČR E 18887, ISSN 1212-6535

Cena za předplatné on-line (12 čísel) 300 Kč. Cena jednoho čísla on-line 33 Kč

Vydavatel
Audabiac, o. s.
Španělská 10,
120 00 Praha 2
DIČ CZ226524163

O SYMPATICKÝ JAZZ V RYTMECH AFRO I LATIN, SWINGU, FREE STYLE, ROCKU I FOLKU SE POSTARÁ LEGENDA ČESKÉHO JAZZU JANA KOUBKOVÁ SE SVOU KAPELOU VE SPOLUPRÁCI S NEZÁVISLOU SKUPINOU SOUČASNÉHO TANCE DEKKADANCERS, AKTUÁLNĚ TVOŘENOU TANEČNÍKY A SÓLISTY NÁRODNÍHO DIVADLA V PRAZE, VE SPOJENÍ S PŘEDNÍ ČESKOU ODĚVNÍ NÁVRHÁŘKOU HELENOU FEJKOVOU, KTERÁ V HUDBĚ A TANCI PŘEDSTAVÍ SVŮJ DESIGN - TRENDY I STYL.

DEKKADANCERS
DANCE

JANA KOUBKOVÁ
JAZZ

FASHION
HELENA FEJKOVÁ

PROJEKT JE VELMI VARIABILNÍ A MŮŽE SE PŘÍZPŮSOBIT PROSTOROVÝM A TECHNICKÝM MOŽNOSTEM POŘADATELE I JEHO PROGRAMOVÝM POŽADAVKŮM. TO PO DOHODĚ URČÍ I EKONOMICKÉ SOUVISLOSTI KAŽDÉHO VYSTOUPENÍ.

PRODUKCE: VLADIMÍR HETFLEJŠ, HETFLEJS@VOLNY.CZ, 602 493 828, WWW.HELENAFEJKOVA.CZ

Text **Irena Jirků**

šéfredaktorka

Díky, paní Beatrix!

Jsem přesvědčen, že základním předpokladem spolupráce v komorním ansámblu je lidské přátelství. Je to slyšet, jestli si členové tria nebo kvarteta rozumějí, anebo jestli to mezi nimi „skřípe“. Akceptovat názory druhého znamená naučit se jisté toleranci. V našem triu máme sice shodné názory na hudbu, ale zcela jiné koníčky a jiný žebříček hodnot v denním životě. Fandíme různým sportům, každý z nás má jiné oblíbené jídlo a vybíráme si i různé druhy odpočinku. Je v tom jistě veliká míra štěstí, že se těšíme dobrému zdraví a vzájemně si i po tolika letech rozumíme...

Tak píše ve své připravované vzpomínkové knize violoncellista Marek Jerie. Před dvaceti pěti lety se svými přáteli – klavíristou Ivanem Klánským a houslistou Čeňkem Pavlíkem – založil Guarneri trio Praha, jež si získalo záhy uznání u nás i v zahraničí. Čtvrt století spolu vystupují po celém světě, a jak je na první pohled i poslech zřejmé, společné muzicírování je stále těší. Mně zase bylo potěšením a ctí, že mi všichni tři dovolili nahlédnout do svého osobního „zákulisí“.

V předcházejících číslech Sanquisu jste se mohli tedy potkat s Čeňkem Pavlíkem a Ivanem Klánským, na stránkách tohoto čísla najdete pak rozhovor s Markem Jerie a jeho ženou Beatrix. Proč jsem oslovila i tuto šarmantní Švýcarku? Protože bez ní – a to mi shodně řekli všichni tři výše zmínění pánové – by Guarneri trio Praha nebylo tím, čím dnes je. Tedy jedním z nejlepších českých komorních ansámbľů.

Díky, paní Beatrix!

Na protější straně
Vladimír Kokolia, Mouchy,
akryl, 2004

The background of the entire page is an abstract, swirling pattern of yellow and orange hues, resembling a sunburst or a spiral. The colors transition from a bright yellow in the center to a deeper orange towards the edges. The pattern is composed of numerous overlapping, curved lines that create a sense of movement and depth.

Svět podle
Vladimíra Kokolii

*Musím
si věci
vytrucovat
nanovo,
skoro
úkradkem*

Bacha, to je umění

Za malířem Vladimírem Kokoliou jsem chtěla zajít do ateliéru. Ale ouha, on žádný ateliér nemá. Kde maluje? Všude, kde se dá. Doma – ve stodole, na verandě, u jímký, maluje v galerii, na AVU i v kostele.

Když to nešlo v ateliéru, šla jsem za malířem, profesorem pražské AVU, jedním z mála znalců čínského taiči u nás, a navíc nositelem titulu Miss Kompost České republiky 2007, Vladimírem Kokoliou do galerie Havelka. Přivítal mě chlebem a čokoládou, já zapnula diktafon a poslouchala. O malování i kompostování, o nicotě, marnosti a koukání do vnitřku stromu.

Ještě předtím jsem se však porozhlédla. V galerii Havelka totiž probíhala výstava „Shop“. Vypalované překližky nebo trička s vyšitými motivy z jeho figurálních příběhů skutečně připomínaly dárkové předměty. Stejně jako lentikulární grafiky s třírozměrnou iluzí. Chce snad umění přiblížit běžnému životu? Ironizovat jej? Pochybovat o něm? „Umění nemám ve slovníku. Je to moc velké slovo. Závislosti na kontextu se však stejně nedá uniknout. Zkousím to tím, že efekty působí samy o sobě nebo že výtvarným dílům přiznám status produktu. Nechci ale žádné lechtivé pohrávání s kýčem – to by mě nebavilo a bylo to tu tisíckrát. Prostě jen aby se nemuselo říkat: bacha, to je umění!“ Dobře, nebudeme tomu říkat umění, ale myšlenkové prostředí to přece je. Jak si je představuje? „Jako krajinu. Vidím to nejlíp na svých studentech, kteří si krajinu svého oboru objevují, vstupují do ní, chtějí najít své jedinečné místo. Jedni potřebují velkolepé panorama, jiní lesní zátiší, jedni hledají místo blízko cesty, jiní samotu. I pro milovníka umění to je jako vstup do krajiny, bude mít jen jinou perspektivu. Ta ustavičně omílaná výmluva ‚já umění nerozumím‘ je úplně mimo, člověk tam může jednoduše vstoupit! Pravda, musí trochu chtít.“

Ateliér všude

Poslouchám spletité úvahy o odmítání umění, ale vkrádá se mi prozaičtější otázka. Nepotřebuje mít malíř nějaký kout, kde obklopený svými věcmi přemýšlí, tvoří, vzdálený právě od normálního běhu života? „Mně se prostředí malířské-

Kytice, olej na plátně, 2007

ho ateliéru moc líbí, zvláště terpentýn s cigaretovým kouřem je báječná kombinace vůní. Ale sám nekouřím a dusím kuřáky, kde můžu, a taky nemám ani po pár desítkách let nic takového, čemu by se ateliér dalo říkat.“ Bojí se, že by se mu každodenní docházení do ateliéru stalo rutinou. „Závidím některým kolegům, že pracují pravidelně, ale se mnou je to prozatím pořád tak, že si věci musím vtroucovat pokaždé nanovo, skoro úkradkem, v novém světle. Doma maluju v průjezdu, ve chlívě, v obyváku, ve stodole, na verandě, na půdě, v altánu...“ Kokolia je navíc známý tím, že před otevřením svých výstav – a někdy i v jejich průběhu – maluje v galeriích. Jako by měl ateliér nikde a všude. Věřící, že když obraz vznikne na místě, tak že už tím tam patří, není jen „narafičený“.

„Dělám s malováním strašné tajnosti, a z toho mi asi vzniká protikladná potřeba malovat veřejně. Snad aby bylo jasné, že v tom nejsou žádné finty. Před třemi lety jsem v Belgii v katedrále dělal deset dnů od rána do večera tři a půl metrový obraz, lidi mi koukali pod ruku, fotili si to a filmovali. Ale kdo mě zná, tak ví, že za normálních okolností reaguju naprosto hystericky, pokud by někdo třeba jen cvičně nakoukl, jak mi to jde.“

Skutečné nic

Naposledy maloval v galerii koncem minulého roku. Po dvaceti letech se vrátil do Špalovy galerie, kde v roce 1991 vystavoval jako první laureát Ceny Jindřicha Chalupeckého. Tenkrát to byla výtvarná událost. Zaujal, možná i šokoval. V zatemněné galerii, do které se dírkovou kamerou promítala vzhůru nohama Národní třída, nutilo šero návštěvníky, aby obrazy domalovali vlastní obrazovostí. „Malba tu byla přítomna jen jako možnost, snad jako naděje, která by svým naplněním ztratila svůj smysl,“ píše Tomáš Pospizsyl, který si dodnes myslí, že Kokolia „vystoupil za hranice malby“.

I letos byly odezvy různé. Možná proto, že Kokolia klame tělem. Jedni si myslí, že maluje spontánně, že kolem plátna krouží jako starý taoista, druzí usoudili, že za složitou tkání jeho obrazů musí být počítačový program. „Mně je vlastně jedno, jak to je. Před obrazem vzniká takový frmol..., jednou mě zachrání intuice, jindy usilovné promýšlení. Člověk chce přirozeně vědět, ale pro malování potřebujete nejdřív intenzivně nevědět. Používám všechno, nechci mít pro svou práci jeden klíč, odvoditelný koncept.“ Také v letošní instalaci jej přitahoval temný prostor, tentokrát v nejspodnějším patře galerie. „I blízcí lidi, kteří by mi rádi fandili, mi říkali, že instalaci dole nepochopili. Myslím, že kdybych chtěl znázornit nic, tak by to vzali, jenže já jsem tam nic přímo udělal. Jejich zážitek skutečně byl: nic! To je svého druhu podraz. Ale do té instalace patřil – nevysloveným tématem výstavy byla nemožnost úplné autentičnosti.“

Potřeba slov

V hlavě má prý frontu nenamalovaných obrazů. „Potřebuju to jenom spustit. Když by mi někdo řekl, namaluj obraz do zítřka, asi ho udělám. Bohužel na to mám ale většinou víc času. Jsem perfekcionista a ti jsou nesnesitelní. Nedokonalou věc ani nezačnu. Je to chyba, kterou se snažím odnaučit.“ A jak ty obrazy v hlavě vypadají? „Žádné ‚abstrakce‘, jsou to naopak velice konkrétní pohledy s jedinečným světlem, které se mi mimoděk vpálily do hlavy. Ale tím, že jejich hloubku nebo pohyb maluju většinou přes jakýsi prostorový rastr, mohou nave-

Obora Hvězda, olej na plátně, 2004

Na protější straně:
Struny, olej na plátně, 2008

Dělám *s malováním* tajnosti...

Před obrazem vzniká frmol...

Vladimír Kokolia (*1956)

- Malíř, grafik a kreslíř Vladimír Kokolia vystudoval střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti a poté absolvoval Akademi výtvarných umění v Praze. Tam je také od roku 1992 vedoucím pedagogem ateliéru Grafika 2. V roce 2006 byl jmenován profesorem. Je prvním laureátem Ceny Jindřicha Chalupského. Jeho umělecké aktivity se neomezují pouze na výtvarné umění. Píše básně, písňové texty, v letech 1984–1997 působil jako zpěvák brněnské undergroundové skupiny E. Je čilým přispěvatelem na svém blogu www.blog.kokolia.eu.

Na protější straně:
Kresby z Většího cyklu,
perokresba, 1984–1986

nek vypadat, že nic zvláštního nezobrazují.“ Souvisí to nějak s tím, že se v určitých místech jeho pláten objevují i písmena, která se možná skládají ve slova? Tak jako na rozměrném obraze Věta z loňského roku. „Uzlové body mi složí dohromady větu, díky níž se neztratím v hloubkové dimenzi obrazu. A naopak, malováním si tu větu memoruju – k tomu mám speciální důvod, který prozradím až na smrtelné posteli!“ Není jisté, jestli to říká v nadsázce. Potřeba používat vedle obrazu také slovo je nicméně u Kokolii zřejmá. Stačí se podívat na jeho blog, nebo si připomenout jeho písňové texty z doby, kdy byl zpěvákem legendární brněnské skupiny E. „Rád píšu o úplných nesmyslech, jako třeba o utrpení hmoty nebo o svém podnikatelském záměru, že sběrem žaludečních štáv u jednotlivců získáme unikátní syřidla, a díky tomu budeme fermentovat individuální sýry cíleně přesně pro jejich dárce... Na blogu kompostuju hlubokomyslné rozumy, litanie ke společnému čtení, i recepty na zavařování. V poslední době víc píšu na Twitter, osekát svou zprávu na 140 znaků je pro grafomana skutečnou výzvou.“

Koukání do stromu

V Kokoliově Slovníku Grafiky 2 se o umění dočteme, že „ho nemá ve slovníku“, heslo Kompost tam ale je: „Žádné myšlenky nevyhazujeme, ale snášíme je na hromadu. V našem oboru neexistuje odpad, respektive v něm nic než odpad neexistuje.“ Zase ta ironie a pochyby! Nebo je hrdý titul Miss Kompost další mystifikací? „Odmala mám zato, že je potřeba zachraňovat svět – a odpad tvoří takový díl světa, že pro záchranářskou misi docela postačuje. Odmítnuté zbytky se v kompostu vzájemně doplní, při správném poměru spustí horkou fázi, při které se nedá dovnitř strčit ani ruka. Cosi jako horká fáze nastane i při mentálním kompostu ve vaší hlavě, když recyklujete odmítnuté pocity, myšlenky, zážitky.“ Všem vřele doporučuje, aby si všímali vedlejších věcí. Proč vlastně? Abychom splynuli s přírodou, pochopili své vlastní já? Ne, abychom se naučili dívat! „Celý život usiluju, abychom neviděli pouze slova. Kupodivu je to těžké, bezejmenná věc je vlastně neviditelná. Zkuste si to. Třeba při pohledu do listoví stromu můžeme přiznat jméno nějakým souhrnným tvarům, anebo se můžeme dívat do prostorů mezi tvary. Špatně se to vyjadřuje slovy, ale dá se to krásně namalovat!“

Tak to je abstrakce

Pomaloučku se stmívá, třírozměrné obrazy se mi mění před očima, chléb už je z poloviny sněžený... Vladimír Kokolia mi ještě stačí vysvětlit princip vlny pomocí taiči, nabídnout africkou čokoládu a rozebrat, jaké typy krystalů obsahuje. A názorně předvést, čemu on říká abstrakce. Začne kreslit tvář své galeristky, která sedí opodál. „Tady vidíme vlasy. Tady je ucho. Tady je profil, sponka nebo co, pneumatika (tím myslí šátek kolem krku). Stačí zakrýt nepatrný detail a už obraz čteme opačným směrem, zleva doprava, a nepoznáváme nic. Máme prostor se malířsky vyblbnout. Obkresluju to maximálně věrně, a vy nakonec třeba ani nezjistíte, že jsem maloval Jitku.“ V duchu si říkám, všechno, co mi tady povídá, přece nemůže být ironie, pochyby... – to je pokora. A bacha, především umění!

Ještě něco prozradím. Vladimír si řekl, že některé ze všech těch míst, kde maluje, přece jen označí za ateliér, a že si tam dokonce zřídí regály na obrazy. Zdá se, že pokud se ještě někdy setkáme, bude to konečně v jeho ateliéru. On bude vytahovat své obrazy z regálů a já budu poslouchat jejich příběhy. Už se těším. ■

www.sanquis.cz/klub

Klub SANQUIS

Také v březnu vám přinášíme zajímavé výhody a slevy!

Když svou klubovou kartu SANQUIS předložíte ve vybraných muzeích, galeriích, výstavních sáních, divadlech, knihkupectvích a v dalších obchodech, s nimiž spolupracujeme a jejichž adresy najdete na této stránce a také na www.sanquis.cz/klub, máte zaručeny nejrůznějších slevy a výhody.

Při nákupech přes internet stačí uvést heslo SANQUIS a číslo vaší karty.

V rámci klubu Sanquis můžete teď využít i tuto nabídku:

Monografie Heleny Konstantinové
Obrazy-kresby-grafika-ilustrace z nakladatelství Vyšehrad: **sleva 50% – místo 498 Kč jen 249 Kč**, knížku lze objednat na 271 961 380, na distribuce@ivysehrad.cz či přes www.ivysehrad.cz.

GALERIE A VÝSTAVNÍ SÍŇ

Dům umění města Brna: sleva 50% na vstup pro dospělého.

Více na www.dum-umeni.cz.

Moravská galerie v Brně: sleva 50% na vstupném po předložení karty Sanquis. Více o aktuálních výstavách na www.moravska-galerie.cz.

Galerie kritiků, Praha 1: volné vstupné a sleva 20% na všechny publikace vydané Galerií kritiků, www.galeriekritiku.cz, Facebook – Galerie kritiků.

Topičův Salon, Praha 1: sleva 50% na vstup do výstavní síně.

Galerie výtvarného umění v Ostravě: sleva 30% na publikace a 3x do roka vstup zdarma.

Galerie Havelka, Praha 1: sleva 30% na katalog ke každé aktuální výstavě, www.galeriehavelka.cz.

Národní galerie v Praze: sleva 20% na vstupném do všech výstavních prostor. Více na www.ngprague.cz.

Muzeum Montanelli, Praha 1: sleva 20% na vstup – více na www.muzeum-montanelli.com.

Uměleckoprůmyslové museum v Praze: sleva 20% na publikace vydávané UPM, kontakt pro uplatnění slevy – marketing@upm.cz.

Museum Kampa, Praha 1: 2x za rok volný vstup pro 2 osoby (majitel karty + doprovod) a sleva 15% na katalogy. www.museumkampa.cz

S Galerie, Praha 6: sleva 10% z prodejní ceny autorských šperků a grafiky. Kontakty: tel.: 605 149 838, www.sgalerie.cz.

KNIHY, DIVADLO, HUDBA...

Nakladatelství trnka: sleva 35% na veškeré zboží zakoupené přes www.studio-trnka.cz. Osobní odběr možný po předchozí telefonické dohodě na adrese V Podbabě 18, Praha 6, 603 535 135.

WALD Press, s. r. o.: sleva 30% na veškerou produkci – knihy, CD, DVD. Objednávky na e-mail: produkce@sanquis.cz nebo na telefonním čísle 221 180 229.

Nakladatelství Listen: sleva 30% na knížky (při objednání nejméně tří publikací). Objednávky na e-mailu listen.docekal@tiscali.cz nebo telefonicky na čísle 777 620 143.

Nakladatelství Práh s. r. o.: sleva 30% na knihy objednané přes internet na www.prah.cz nebo e-mailem na prah@prah.cz.

Nakladatelství TITANIC, spol. s r. o.: sleva 30% na všechny knihy. Objednávky: www.titanic.n.cz, titanic.n@gmail.com, tel.: 257 211 257.

Pražská komorní filharmonie:

sleva 20% na všechny koncerty do konce sezony 2011–2012, www.pkf.cz.

Nakladatelství Meander: sleva 20% na knihy objednané přes internet na www.meander.cz. Tel.: 773 902 100.

Nakladatelství LIBRI, spol. s r. o.: sleva 20% na všechny knihy objednané přes www.libri.cz.

Labyrint, nakladatelství a kulturní revue: sleva 20% na publikace objednané přes internet na www.labyrint.net/labshop.

Nakladatelství Galén: sleva 20% z prodejní ceny veškeré produkce objednané přes webové stránky www.galen.cz.

Nakladatelství HOST: sleva 20% na veškerou knižní produkci při objednání přes internet na www.hostbrno.cz.

Nakladatelství Brio: sleva 20% na všechny knihy nakladatelství objednané přes internetové stránky www.briopublishing.cz.

Orchestr Berg: sleva 20% na vstupenky na koncerty abonentní sezony BERGIN2011 (slevy nelze kombinovat). www.berg.cz

Nakladatelství GRADA Publishing, a. s.: sleva 15% na veškerou knižní produkci. Objednávky přes www.grada.cz, obchod@grada.cz.

Divadlo v Dlouhé, Praha 1: sleva 60 Kč z ceny jedné vstupenky na představení ve velkém sále (mimo všechna dětská představení).

Nakladatelství Academia: sleva 10% na nákup v knihkupectvích Academia v Praze a v Brně a sleva 25% na knihu Zdeňka Ježka Ve znamení neštovic. www.academia.cz

OSTATNÍ

Zábavné herní plány: sleva 25% na leporelo úspěšných herních plánů 4 VESELÉ HRY autorky Lucie Ernestové. www.herniplany.cz

Módní ordinace: sleva 25% na odborné poradenství známé módní stylistky Kláry Klempířové, www.modniordinace.cz.

Kr studio & nehtová pohotovost, Praha: sleva 21 % na veškeré služby, www.krstudio.cz, info@krstudio.cz, tel.: 241 431 513.

Kadeřnický salon La Vida: sleva 20 % na dámské kadeřnické služby. Objednávky: 222 233 297, 24 005 520, lavida@lavida.cz.

Veva.cz: sleva 20 % na semináře. Objednávky: veva@veva.cz, 271 752 098, www.veva.cz.

Lavera: sleva 20 % na značky alva, BEMA bio, HennaPlus, lavera, LAVÉRÉ, nature friends, PURITY VISION, Tautropfen, Florascent, Star-glide, AlmaWin, Klar, Sonett, ImmiFlex a Sanatur. Kontakty: www.organictime.cz, objednavky@organictime.cz

Studio Visage, Jafra Cosmetics, Praha: sleva 20 % na kosmetickou péči a vybrané sady kosmetiky. Telefon 604 605 350, více informací na www.jafracosmetics.cz.

Alia Optic, Praha 1: sleva 15 % na brýle, měření zraku, aplikaci kontaktních čoček. www.aliaoptic.cz, optika@aliaoptic.cz, tel.: 731 417 173

Parkhotel Průhonice: sleva 10 % na hotelové služby. Kontakty: www.parkhotel-pruhonice.cz, info@parkhotel-pruhonice.cz, 267 750 405.

AMWA: sleva 10 % na biotextil barvený bylinami (kromě položek již v akci), www.amwa.cz

Galerie módy Heleny Fejkové: sleva 10 % na oděvní tvorbu Heleny Fejkové v kategorii vycházka, byznys, společnost i svatba, www.helenafejkova.cz

Klub Měsíček, přirozená podpora zdraví: sleva 10 % na služby a zboží v prodejně i přes www.klubmesicek.cz. info@klubmesicek.cz, 603 303 146

Cestovní kancelář Juklík, spol. s r. o.: sleva 10 % na služby, www.ckjuklik.cz, tel.: 777 719 966.

China Tours, spol. s r. o., specialista na poznávací cesty do Číny a Asie: sleva 7 % z ceny zájezdu. Více na www.chinatours.cz, tel. 222 958 203-4.

Předplatte si Sanquis ON-LINE

Sanquis vychází každý měsíc v elektronické podobě.

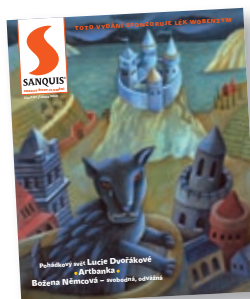
V časopise si můžete **listovat na www.sanquis.cz/online**, stáhnout si ho do svého počítače nebo iPadu.

K předplatnému **získáte klubovou kartu Sanquis**, která nabízí slevy a další výhody v galeriích, knihkupectvích či nakladatelstvích, v kosmetických a wellness centrech, v prodejnách zdravé výživy a v řadě obchodů.

Každý předplatitel má také zaručený **přístup zdarma k celému archivu Sanquisu** a klubovým bonusům.

Předplatné SANQUIS ON-LINE:

12 čísel (roční předplatné) + klubová karta – 300 Kč
Sleva pro studenty: ISIC, ITIC, ALIVE – 20%
Ostatní studenti: 15%

Jak si objednat Sanquis ON-LINE:

telefonicky

volejte: 221 180 229 ve všední dny od 9 do 16 hodin

přes internet

vyplňte a odešlete formulář na webové stránce www.sanquis.cz/predplatne

e-mailem

pošlete zprávu na adresu predplatne@sanquis.cz, uveďte své jméno, adresu, e-mail a vyberte si roční nebo půlroční předplatné

Zálohovou fakturu dostanete obratem, po zaplacení Vám pošleme klubovou kartu a kód pro vstup k elektronické verzi časopisu a dalším předplatitelským bonusům.

Dubnové číslo vychází 3. 4. 2012

Člověk *musí žít*,
aby mohl
něco vytvořit.

Podmanivý hlas Dianne Reeves

Čtyřnásobná držitelka ceny Grammy, jazzová zpěvačka Dianne Reeves vystoupí spolu s vynikajícími kytaristy, Romerem Lubambem a Russellem Malonem, na Jarním Gala pro Struny podzimu. Noblesní kulturní a společenská událost je donátorským večerem ve prospěch hudebního festivalu Struny podzimu. Co je na programu? Komorní projekt těchto tří hudebníků Strings Attached. Hudební kritici i posluchači se shodují: vystoupení je strhující, nezapomenutelné, precizní... Ti tři však spolu vystupují výjimečně. O to víc je pražský koncert jedinečnou příležitostí zaposlouchat se do brilantně rozezvučených kytarových strun a především do podmanivého, sytého a vřelého hlasu jazzové divy.

Jeviště je můj svět

Dianne Reeves se narodila v hudební rodině, jako malá chodila na klavír a při každé příležitosti zpívala. Ve svých jedenácti letech, díky jednomu ze svých profesorů, začíná objevovat různé hudební žánry. Její strýc Charles Burrell, basista denverského symfonického orchestru, jí zase otevírá jazzové dveře. Objevuje Billie Holiday, Ellu Fitzgerald, později i Sarah Vaughan. Pomalu ale jistě je následuje. Dnes je považována za jednu z nejlepších jazzových vokalistek. Spolupracuje nejen s významnými jazzovými hudebníky, ale také se symfonickými orchestry, například s Chicago Symphony Orchestra pod vedením Daniela Barenboima či Berlínskou filharmonií se Simonem Rattlem. Její koncerty jsou nezapomenutelným zážitkem, možná i proto, že zpěvačka si živá vystoupení užívá a upřednostňuje je před studiovými nahrávkami. Jeviště je prostě její svět. Jak vysvětluje své dlouhé pauzy mezi jednotlivými alby? „Člověk musí žít, aby něco mohl vytvořit.“

Co je vlastně projekt Strings Attached? Příběh tohoto komorního koncertu začal kupodivu v nahrávacím studiu, kde natáčela své poslední album *When You Know* (2008). Vzájemné porozumění a muzikantské nadšení mezi ní, Romerem Lubambem a Russellem Malonem bylo podnětem k projektu, který sklízí ovace po celém světě. *When You Know* je albem milostných písní, vyprávějícím různé příběhy. Končí písní, kterou Dianne věnovala své matce. Jmenuje se *Today Will Be a Good Day*. Zpěvačka si ji prý opakuje každý den po probuzení. Dovolím si ji parafrázovat. Předjarní večer ve Smetanově síni bude dobrý večer! Jsem si tím jistá.

■ **OBECNÍ DŮM, PRAHA, 14. 3., WWW.STRUNYPODZIMU.CZ**

Dianne Reeves upřednostňuje živá vystoupení

Strings Attached sklízí ovace po celém světě

A pak Beatrix
měla skvělý nápad:
založíme si vlastní
komorní řadu!

V muzice nestačí být nejlepší

Je tomu už čtvrt století, co Ivan Klánský, Čeněk Pavlík a Marek Jerie poprvé vystoupili společně jako Guarneri trio. Špičkový český ansámbl oslaví kulaté výročí 21.března na slavnostním koncertě v pražském Rudolfinu, kde určitě nebude chybět ani Beatrix Jerie. Bez šarmantní manželky violoncellisty by asi trio dnes nesklízelo úspěchy po celém světě. Na tom se shodují všichni tři. A Marek Jerie své ženě v rozhovoru pro Sanquis vysekl hned několikrát hlubokou poklonu.

Poprvé se potkali v Basileji, někdy v roce 1967. Marek Jerie tam na konzervatoři studoval hru na violoncello, Beatrix se věnovala houslím. Seznámili se v tramvaji, pak spolu hráli, vystupovali v triu s jejím bratrem Markusem, který hrál na klavír... V roce 1969 se Marek Jerie musel vrátit do okupované Prahy, rok si psali a pak se za ním Beatrix rozhodla odjet. Navzdory nesouhlasu svých rodičů chtěla studovat vysokou školu v Čechách. „Můj tatínek byl zásadně proti. Byl v Čechách v roce 1969, a když se vracel domů, podrobili ho na hranicích potupné prohlídce a výslechu. Vrátil se otřesen, on, vážený švýcarský lékař, tohle nikdy nezažil. A doma pak prohlásil, že nikomu z naší rodiny nedovolí jet do Prahy,“ vzpomíná Beatrix Jerie. „Rok jsem bojovala, než rodiče souhlasili.“

Do Prahy přijela na podzim 1970, vystudovala housle na HAMU a prožila tu dlouhých čtrnáct let. Svého

rozhodnutí nikdy nelitovala. „Bylo to úžasné období, hodně jsem se naučila, probudila jsem se tady. Vlastně jsem do té doby neznala slovo starost, nemusela jsem o nic zápasit. V naší rodině bylo vše bezproblémové, stejně jako v celém Švýcarsku. V Čechách jsem žila úplně jinak. Byla to skvělá zkušenost, o to hlubší, že jsem tu našla spoustu přátel. Víte, opravdické přátele, na něž se můžete spolehnout na 200 procent. Ta přátelství nám vydržela dodneška.“

Proč jste se tedy nakonec zase vrátili do Švýcarska?

Beatrix: Chtěli jsme dětem poskytnout dobré vzdělání, doufali jsme, že budou navštěvovat svobodnou školu, ne komunistickou. Dali jsme si deadline: až naše nejstarší dcera Renata půjde do školy, vystěhujeme se. Do Basileje jsme se vrátili v roce 1984, se dvěma dětmi, Felicia se narodila na Vánoce už ve Švýcarsku.

Vy jste se vracela domů, ale jak se v Basileji začínalo českému violoncellistovi?

Marek: Už jsem nebyl student, nebyl jsem v Basileji ani na výletě či návštěvě. Musel jsem se začít starat o živobytí a záhy jsem pochopil, že bych si v basilejském Komorním spolku mohl zahrát violoncellový recitál tak maximálně jednou za deset let. Jenže já potřeboval hrát, vystupovat! V téhle situaci přišla Beatrix se skvělým nápadem: založíme si vlastní komorní řadu!

To jde jen tak – založit si vlastní koncertní cyklus?

Beatrix: No, sami bychom to asi nezvládli. Garanci na první koncert nám poskytli moji rodiče, díky nim jsme si mohli pronajmout Hans Huber sál v Basileji, který má asi 500 míst. „Komorní hudba o půl osmé“ (Kammermusik um acht), tak jsme nazvali naši řadu. Měla být výjimečná nejen dobou, kdy začíná (ve Švýcarsku tenkrát

všechny koncerty zahajovaly později), ale také svou formou. Zaměřovala svůj rozmanitý program na všechna stylová období a česká hudba i čestí interpreti měli vždy čestné místo. Hudebníci nejen hráli, ale také hudbu posluchačům přibližovali vlastním komentářem..

Marek: Pozvánky jsme rozeslali všem našim přátelům. Vzpomínáš si, Beatrix, tenkrát jsi řekla: „Když přijde sto lidí, budeme pokračovat!“ První koncert byl můj violoncellový recitál s Ivanem Klánským. Zatímco jsem měl průvodní slovo k publiku, Ivan pečlivě počítal. Přišlo 110 posluchačů!

Dnes je „Komorní hudba o půl osmé – K ½ 8 “ také obecně prospěšnou a úspěšnou nadací. Čím si vysvětlujete ten úspěch?

Marek: K ½ 8 nejsou koncerty navíc, ale koncerty jiné. Zatímco basilejský „Komorní spolek“ nabízí programy s přísnou tematikou, tak „K ½ 8“ zasahuje široké spektrum hudby – mezi tradicí a experimentem. Na vánočním koncertě zazní stará hudba, představujeme mladé interprety, při výročí pořádáme „tango večer“ nebo program „à la card“, kdy si publikum vybírá skladby. Je to „pestrý bouquet“ pro lidi, kteří mají hudbu rádi, ale netrvají na jednom stylu. Každoročně jsme také s Guarneri triem Praha „residenčním ansámblem“. Většinou programy navrhnou hudebníci sami. Víme, že co si interpret sám vybírá, to také hraje nejlépe. Skladby ověřené častým provedením vynívají lépe než skladby rychle na objednávku nastudované. Co hrajeme více než deset let, nosíme nejen v hlavě, ale i v srdci.

Kolik koncertů za rok pořádáte?

Beatrix: Pět koncertů do roka, ale dva až tři se konají dvakrát. Většina koncertů je v Hans Huber sále,

vánoční koncert s větším ansámblem v Martinském kostele. Letos už máme 26. sezonu, nedávno to jeden kamarád počítal – celkem 165 koncertů.

Publikum je věrné?

Beatrix: Řekla bych, že jsou to naši stálí fanoušci. Máme řadu posluchačů, kteří chodí na koncerty skutečně už pětadvacet let a váží si naší práce. Abonentů je okolo tří set.

Přispívá vám na koncerty město?

Beatrix: Peníze dostáváme jedine od sponzorů.

Jak se hledají ve Švýcarsku sponzoři?

Marek: Naši sponzoři jsou dnes již také naši přátelé, chováme k sobě vzájemnou úctu. Přitom dodržujeme jasné regule: když nás podporuje jedna soukromá banka a jeden zahradní architekt, není možné, abychom oslovili jinou banku nebo jiného zahradního architekta. Sponzoři mají exkluzivitu, nárok na volné vstupenky a další bonusy... Se všemi sponzory máme také alespoň tříleté smlouvy o spolupráci. To bylo nejdůležitější – než jsme pochopili, že musíme pracovat na dlouhodobější spolupráci, ztráceli jsme čas jednáním o sponzoringu na jednotlivé koncerty.

Beatrix: Zpočátku to určitě nebylo lehké, ale dnes máme se všemi velmi

*Poslední
rubáš
nemá kapsy...
Citát našeho
sponzora*

spontánní vztahy. Kdykoliv si můžeme zavolat, sejt se u nás nebo u nich. To je pro mě osobně velmi cenné, nemám ráda oficiální jednání v kancelářích. To se mi úplně svírá žaludek. A naši sponzoři zase vědí, že u nás doma jsou dveře stále otevřené.

Marek: Troufnu si tvrdit, že sponzoři nejsou přínosem jen pro nás, ale i my jsme přínosem pro ně. Víme, že během našeho přátelství třeba rodina onoho soukromého bankéře získala mnohem hlubší vztah k vážné hudbě. Často nám sám děkuje, že jsme ho k muzice takto přivedli. Dnes nepodporuje jen naši komorní řadu, ale také naše studenty, jimž uděluje soukromá stipendia. „Poslední rubáš nemá kapsy“ – to je jeho citát. A protože má jen jednu dceru, těší se z toho, že může pomoci jiným mladým lidem.

Takových sponzorů v Čechách ještě moc nenajdeme.

Marek: Jeho postoj je obdivuhodný – myslím – i v celoevropském kontextu.

Kromě koncertní řady oba také vyučujete...

Marek: Beatrix má soukromé žáky v Basileji, já učím na vysoké škole v Lucernu, což je 102 kilometrů od našeho domu. Potřebuju hodinu a pět minut na cestu, pokud jedu autem. Kdybych bydlel v Londýně nebo v Paříži a jezdil do práce metrem, byl bych na tom pravděpodobně stejně, nebo hůř.

Takže Švýcarsko je příjemná země pro muzikanty?

Marek: Švýcarsko je velice příjemná země vůbec pro veškeré obyvatelstvo, ale nemyslím si, že by byla speciálně příjemná pro muzikanty. Udržet vlastní komorní řadu, prosadit trio, to vše stálo hodně sil. Bez Beatrix by to bylo těžší. Muzikanti tady nemají vyšší

společenské postavení tak jako třeba v Rakousku.

Jak to myslíte – vyšší společenské postavení?

Marek: Když jsem jezdil na koncertní turné s rakouským kytaristou Konradem Ragossnigem, vzpomínám si, že měl v pasu stránku, na níž bylo napsáno: tento člověk je významnou osobností kulturního života, úřední činitel, celník a zástupci státní moci jsou žádáni, aby mu byli nápomocni a vyšli vstříc. To byla před čtyřiceti lety rakouská specialita. Ve Švýcarsku a vůbec v celé Evropě platí, že společenská prestiž se odvozuje od finančního postavení.

Za takových podmínek je lépe studovat práva, ekonomii či management. Čemu se vlastně věnují vaše děti?

Marek: Jestli se ptáte, zda jsou profesionálními muzikanty, tak nejsou.

Beatrix: A my proto nejsme nešťastní.

Ani trochu vás to nemrzí?

Marek: Nemrzí, protože víme, že hudbu mají rádi. Naše děti všechny hrály na smyčcový nástroj, Lukáš na cello, Renata a Felicia na housle a všichni také na klavír. Nakonec se všichni rozhodli pro jiné profese, a to bylo jejich svobodné rozhodnutí.

Beatrix: Žádný rodič nemá právo říci svým dětem: ty musíš dělat to a to. Dítě to musí samo cítit, co chce dělat, aby bylo šťastné. A myslím si, že naše děti jsou ve své profesi šťastné.

Marek: Dneska doporučit někomu, aby vystudoval hudbu, můžete jenom, když je to absolutně výjimečný talent a vy víte, že nemůže dělat cokoli jiného. Naše děti jsou talentované, ale ne zase tolik, abychom mohli převzít odpovědnost. Když vidím své studenty, jak těžko hledají uplatnění a zaměst-

Trio jako životní poslání

Ivan Klánský, Čeněk Pavlík a Marek Jerie

Již od roku 1986 je centrem mé koncertní činnosti moje – tím myslím naše – Guarneri trio. Tato spolupráce mě vnitřně obohacuje, protože považuji komorní trio za své životní poslání. V roce 1990 jsme si do jména přidali Prahu, chtěli jsme se přihlásit k odkazu české hudební tradice, ale především jsme měli potřebu projevit naši radost, že Praha po sametové revoluci získala šanci se opět stát „srdcem Evropy“.

Mini-společenství

Trio je vlastně takové mini-společenství, které by se dalo definovat jako třikrát jeden. Ve všech situacích se dva členové v názoru sjednotí a třetí se přizpůsobuje. Nejedná se pouze o interpretační otázky, ale i o maličkosti běžného denního života: jestli půjdeme na oběd do italské nebo do čínské restaurace, jestli pojedeme brzy ráno na vzdálený koncert vlakem, nebo o hodinu později autem, anebo kterou skladbu budeme přidávat.

Složení dvojice, která rozhodne z pozice názorové většiny, se stále mění, a proto lze problémy řešit spontánně a konstruktivně. Z tohoto důvodu

prý také kosmonauté létají do vesmíru tři a ne ve čtyřech. Smyčcové kvarteto je psychologicky složitější. Může se dlouhodobě vytvořit tvrdá fronta dvou proti dvěma. Známe ansámbl, jehož členové na koncerty záměrně cestují jiným dopravním prostředkem nežli cellista s violistou, aby se nemuseli potkat dřívě. Setkávají se až na zkoušce hodinu a půl před koncertem a pokud možno ne v šatně, ale už na pódiu...

Jistě bylo štěstím, že jsme se pro spolupráci v Guarneri triu rozhodli až v roce 1986, tedy v době, kdy už jsme všichni tři byli „vybouřeni“. A právě proto, že jsme se potkali tak pozdě, bylo naše rozhodnutí definitivní. Ivanovi a mně už bylo ke čtyřiceti a o sedm let mladší Čeněk měl vstřícnou vůli se nám přizpůsobovat. Tušil, že v mnohých skladbách triového repertoáru máme již jasnou představu a víme, jaké úkoly nás čekají.

Založení tria vyplynulo zcela přirozeně z naší životní situace a těžko řešitelné kolize termínů jistě rozhodnutí urychlily. Čeněk hrál totiž duo s Ivanem a já také. Občas jsme mohli mít houslový a cellový recitál ve dvou různých městech ve stejný den. Jelikož však není možné jednoho pianistu rozpůlit, musel Ivan dát přednost tomu, který přišel s nabídkou dřív.

Bohatý repertoár klavírního tria, jeho širší spektrum zvuku, nás fascinovalo svými možnostmi. Přes Ivana jsme měli společnou „hudební řeč“ ve smyslu názorové jednoty stylového rozvrstvení. Rozhodli jsme se dělat komorní muziku opravdově, seriózně a na nejvyšší úrovni.

Chvála přátelství

Jsem přesvědčen, že základním předpokladem spolupráce v komorním ansámblu je lidské přátelství. Je to slyšet, jestli si členové tria nebo kvarteta rozumějí, anebo jestli to mezi nimi „skřípe“. Akceptovat názory druhého znamená naučit se jistě toleranci. V našem triu máme sice shodné názory na hudbu, ale zcela jiné koníčky a jiný žebříček hodnot v denním životě. Faníme různým sportům, každý z nás má jiné oblíbené jídlo a vybíráme si i různé druhy odpočinku. Je v tom jistě velká míra štěstí, že se těšíme dobrému zdraví a vzájemně si i po tolika letech rozumíme. Čtvrt století v původním obsazení nebývá dnes běžným pravidlem, protože změny v ansámblech jsou, jako rozvody po sedmi nebo dvaceti letech manželství, dnes asi častější. Triového repertoáru není tak mnoho jako skladeb pro smyčcové kvarteto, ale zato může klavírní trio vyrobít více zvuku.

Když si Ivan otevře koncertní křídlo, tak musí s velkou citlivostí rozlišovat, kdy může zabouřit a kdy se musí plně stáhnout zpátky. Naplnit zvukem obrovský sál se podaří především klavíru, ale současně nás nesmí překrýt. Ivan umí na pár taktů vyrábět „zvukové bubliny“, kterými podmalovává naše, díky kvalitě Guarneri nástrojů barevná fortissima tak přesvědčivě, že posluchači můžou mít pocit zvuku komorního orchestru. V komorní spolupráci k čitelnosti celku prospěje, když svůj hlas umíte ztišit ve prospěch sólové melodie.

Za dávných časů, když králové hrávali na hudební nástroj, se tak učili ohleduplnosti. Beethoven složil dvě sonáty pro krále, který hrál na violoncello. V hudbě platí pravidlo, že často méně znamená více, aby vynikla ta podstatná skladatelova myšlenka.

(úryvek z rukopisu připravované vzpomínkové knihy)

nání, myslím si, že Lukáš v medicíně má hodně práce, ale těchto starostí je ušetřen.

A co vystudovaly dcery?

Beatrix: Renata vystudovala angličtinu a němčinu a má dneska dobré postavení ve farmaceutické firmě, kde organizuje kongresy, workshopy, pracuje tam ještě jako překladatelka a je pravou rukou šéfa. Felicia ještě studuje. Druhým rokem se letos v Tokiu věnuje japonštině, pak také angličtině a asijskému umění. A myslím, že i ona velice dobře ví, co chce.

Marek: Lukáš se rozhodl, že půjde na zkušenou do Austrálie. Od února pracuje na neonatologii v Melbourne, stěhoval se tam se svou ženou i malým synkem. A Renata uvažuje o tom, že se svým budoucím manželem vyjedou na moře a že se budou rok toulat s katamaránem okolo světa.

Vy se touláte po světě s violoncellem, teď koncertuje především s triem.

Kde všude?

Marek: Na nejrůznějších pódiiích, na velkých a malých festivalech nebo v malých nebo velkých městech. Častěji se vracíme do Jižní Ameriky, kde se hraje stále ještě ve větších sálech, než by v Evropě bylo možné. V Evropě mívá koncertní sál čtyři sta až šest set míst, což je dáno ekonomickými možnostmi i tradicí, prostory typu Rudolfiny jsou absolutní výjimka. Zatímco v Jižní Americe, v Buenos Aires přijdou na koncert i tři tisíce lidí.

Beatrix: Na komorní hudbu – měl bys zdůraznit.

Marek: V Limě chodí tisíc lidí, okolo tisíce v Santiagu de Chile. V Austrálii, v opeře v Sydney na komorní koncert přijdou dva tisíce lidí. Ten sál má kapacitu 2800 lidí, takže není úplně vyprodáno, ale je to dost plně.

Základním předpokladem spolupráce v triu je *lidské přátelství*.

Beatrix: Sen každého pořadatele i agenta!

A každého interpreta. Proč vlastně nemáte agenta?

Marek: Naším hlavním agentem je Beatrix. Propojuje informace a udržuje kontakt s agenturami v různých zemích. Je nutné spolupracovat s organizátory, kteří jsou v zemi, kde se koncert bude pořádat. Beatrix jistě přispěla k tomu, že bez rozepří ve stejném obsazení hrajeme již 25 let. Nemůže přestat pracovat, neustále se musí snažit, aby pro nás získávala nové příležitosti, nové koncerty. Když přestanete komunikovat, přestanete

nabízet, za dva roky veškerá činnost usne a i nejlepší ansámbl je v koncích. Komunikovat, komunikovat... To náš syn, který se věnuje pediatrii, nemusí. Ten bude mít pořád plnou čekárnu lidí, stačí že je talentovaný a výborný lékař.

Zatímco výborný muzikant nemá šanci bez dobrého agenta?

Marek: Přesně tak! V muzice nestačí být nejlepší. Když přejete na Nový rok muzikantovi zdraví a štěstí, dá se to přeložit takto: zdraví je to, co umí, a štěstí je, že má agenta, který ho dokáže udržet na oběžné dráze. Naštěstí mám takového agenta doma. ■

Beatrix a Marek Jerie

- žijí ve švýcarské Basileji, kde
- pořádají už 26. sezonu cyklus
- Komorní hudba o půl osmé. Jeho
- ústřední postavou a manažerkou
- je houslistka Beatrix Jerie (*1950),
- která zároveň pečuje o koncertní
- činnost Guarneri tria Praha.
- To založil její manžel, Marek Jerie
- (*1947) se svými přáteli, klavíristou
- Ivanem Klánským a houslistou
- Čeňkem Pavlíkem v roce
- 1986. Čtvrt století společného
- vystupování oslaví Guarneri trio
- Praha 21.března na slavnostním
- koncertu v pražském Rudolfinu.
- U této příležitosti vydalo
- nakladatelství WALD Press
- promo CD „Best of“ s výběrem
- nejlepších nahrávek světového
- tria. Beatrix a Marek Jerie mají tři
- dospělé děti.

Poslechněte si Guarneri trio
Praha **KLIKŇTE ZDE**

Gustav Klimt

Náhle se ze středu místnosti ozval výkřik: „Odporné!“

Pronikavý hlas prořízl ztichlé prostory. Podle Klimtova současníka Felixe Saltena tak reagoval jeden aristokrat, sběratel umění a mecenáš, návštěvník čtrnácté výstavy hnutí Secese ve Vídni, když zahlédl Klimtovu fresku. A Gustav Klimt? Odklízal lešení a k rozhořčenému muži vyslal pouze pobavený úsměv.

Taková je Vídeň konce 19. století. Vyšší společenské vrstvy sice nacházejí zálibení v plesech, v opeře divadle i hudbě, Vídeňané jsou ale stále konzervativní, upjatí. Tančí valčík, ale odmítají smyslnost, erotiku, byť jen v náznacích. Není divu, že Gustav Klimt svými alegoriemi, portréty, krajinami i erotickými kresbami vyvolává pohoršení.

Od jeho narození letos uplyne 150 let. Rodná Vídeň mu přichystala velkolepé oslavy. Albertina se připojila výstavou kreseb. Jsou na nich především ženy. Dlouhovlasé, štíhlé, které si jsou vědomy své krásy a sexuální přitažlivosti.

Ženy zasněné, něžné

Žena – jediné téma, které prochází celým jeho dílem. Dámy z vídeňské společnosti, femme fatale, ženy jako vodní bytosti – rusalky, rybky i vodní hadi či jako antické starozákonní bytosti. „Byl obklopen záhadnými, svlečenými modelkami, které, zatímco tiše stál před stojanem, přecházely po ateliéru, protahovaly se, lenošily a užívaly si den – vždy připravené přiskočit na rozkaz

**Nahore: Stojící tanečnice z profilu, 1916–17, vlevo: Studie hlavy ležící dívky, 1887, Albertina, Vídeň
Na protější straně: Rybí krev, 1897–98, soukromá sbírka Galerie St. Etienne, New York**

Portréty dam z vídeňské společnosti,
femme fatale, ženy jako *vodní bytosti...*

Nikdy se
neoženil,
bydlel
s matkou
a sestrami.
Jediná žena,
s níž se
dlouhodobě
stýkal, byla
Emilie
Flögeová.

**Dáma v černém
s kloboukem Federhut,
1907-08,
Albertina, Vídeň**

svého pána a poslušně zaujmout zvolenou pózu, aby si je bleskově načrtl, kdykoliv byl způsobilý zachytit kouzlo okamžiku,“ přináší svědectví tehdejší kritik umění Franz Servaes. Ženy na jeho kresbách mívají zavřené oči, jsou ponořené do sebe, s lehce odvrácenou hlavou. Jsou zasněné, něžné. Ať už svlečené nebo oblečené, vždy tak smyslné! Jen výjimečně se na kresbách objeví muž. Je zády.

Člověk vzácné hloubky

Člověka hned napadne, jaký měl vlastně on sám vztah k ženám? Jeho soukromý život je stále zahalen rouškou tajemství. Ví se, že se nikdy neoženil, bydlel se svou matkou a sestrami. Jediná žena, se kterou udržoval dlouhodobě vztah, byla Emilie Flögeová, švagrová jeho bratra Ernesta. Nikdy spolu nežili, nikdy se neprokázalo, že byli milenci. Svě tři (uznané) děti měl však s dvěma jinými ženami. Ještě další žena prý prošla jeho životem. Proradná Alma Mahlerová, která zlomila srdce více umělcům. S Klimtem se potkala, když jí bylo sedmáct. Do svého deníku si zapsala: „Jeho přednosti ve spojení s mým mládím, jeho genialita a můj talent se snoubily v hlubokou životní melodii, již jsme oba rozuměli. Rozechvívala nás stejnými akordy. Byla jsem naivní. Netušila jsem nic o záležitostech vášně. Vycítil to a všechno mi ukázal... Poutala ho stovka řetězů: ženy, děti, dokonce i sestry se o něj praly. Přesto mě následoval...“

11. ledna roku 1918 ranila Klimta mrtvice, ochrнул na polovinu těla, byl převezen do sanatoria. 6. února zemřel. Zůstalo po něm mnoho nedokončených obrazů, kreseb. Celá Vídeň truchlila, i ti, kdo se nad jeho obrazy pohoršovali. Gustav Klimt totiž k Vídni na přelomu století neodmyslitelně patřil. Nekrolog mu napsal Egon Schiele, kterého svým dílem tak ovlivnil: „Umělec neuvěřitelné dokonalosti, člověk vzácné hloubky, jeho dílo je svaté.“ ■

ALBERTINA, VÍDEŇ, 14. 3.–10. 6., WWW.ALBERTINA.CZ

GUSTAV KLIMT

1862–1918

- Malíř Gustav Klimt byl významnou osobností vídeňské secese. V roce 1897 na protest proti oficiální státní kritice spolu s několika umělci založil uměleckou skupinu Vídeňská Secese. Jeho tvorba vycházela z historismu, v devadesátých letech 19. století rozvinul svůj osobní symbolismus. Klimtova sbírka v Albertině je známá především díky 170 kresbám ze všech tvůrčích období umělce a Klimtovu archivu, jenž obsahuje téměř stovku originálních předmětů – dopisů, fotografií a původních náčrtků.

Zleva: Dívka s dlouhými vlasy, skica k obrazu Nuda Veritas, 1898–99, Soukromá sbírka Richard Nagy, Londýn, Studie ženské hlavy, 1901–02, Albertina Vídeň

Balet Don Quijote

Balet Ludwiga Minkuse, vídeňského skladatele a dirigenta, na motivy slavného Cervantesova románu nastudoval dlouholetý sólista Národního divadla Jaroslav Slavický. **STÁTNÍ OPERA PRAHA, 4. 3., WWW.OPERA.CZ**

Zápisník PKF

V březnu se Pražská komorní filharmonie představit spolu s japonským houslíkou Fumiaki Miurou (na snímku) a českým hornistou Radkem Baborákem na turné po Japonsku. Závěrečný koncert v Tokiu bude věnován výročí zemětřesení v Kóbe a také loňskému zemětřesení a tsunami na východním pobřeží. K této příležitosti vznikne nahrávka skladby „Requiem-never forget the day and you“ japonského skladatele Susumy Uedy, která zazní v provedení PKF na koncertě v Rudolfinu 1. dubna. **WWW.PKF.CZ**

CD

Album Chanson dans la nuit (Píseň noci) je poutavá hudba na strunách violy a harfy v podání Jitky Hosporové a Kateřiny Englichové. **WWW.SUPRAPHON.CZ**

Jitka Válová: Lilie

Motiv čerstvé a postupně uva-
dající rostliny se stal v loňském
roce zesnulé malířce Jitce Válové
metaforou lidského osudu. **GALERIE
MODERNÍHO UMĚNÍ V ROUDNICI NAD
LABEM, 6. 4.–15. 4.**

Šperk

V jarní kolekci šperků dánské značky Pandora se snoubí síla a křehkost přírody. Nadčasové náramky, prsteny, přívěsky či hodinky v prvotřídní kvalitě jistě potěší. **WWW.PANDORA.NET**

Festival Jeden svět

14. ročník mezinárodního festivalu dokumentárních filmů zvolil pro letošek aktuální téma: Protesty, nepokoje, revolty. Nejdříve v Praze, pak v dalších čtyřiceti měsících, nabídne divákům i jedinečnou příležitost diskutovat s tvůrci filmů. **PRAHA, 6.–15. 3. WWW.JEDENSVET.CZ**

Lanugo

Koncertní turné po českých klubech uzavírá multizánrová kapela Lanugo v Praze. Před odchodem zpěvačky Markéty Foukalové na mateřskou je to poslední příležitost poslechnout si její sametový hlas. **JAZZ DOCK, PRAHA, 11. 3., WWW.LANUGO.CZ**

V Ponci tančíte i vy!

TANČÍRNY

KAŽDÝ TŘETÍ ČTVRTEK V MĚSÍCI
UKÁZKY A LEKCE TANCŮ PRO ZAČÁTEČNÍKY
ŽIVÁ HUDBA

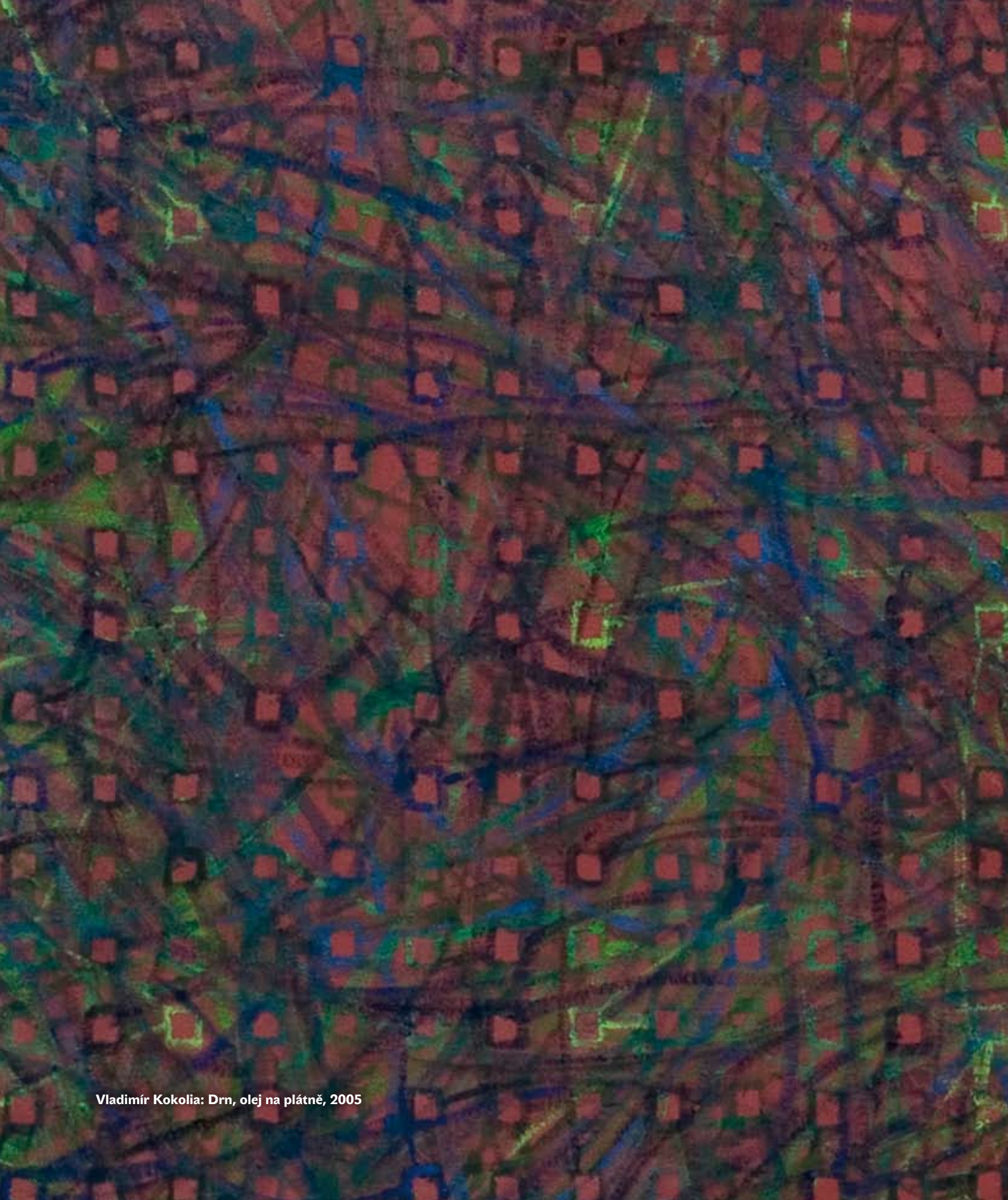
15. 3. | **Get Ready Twist Your Body!** | Rock
and Roll | 50. a 60. léta 20. stol.

19. 4. | **Belly Dance**

17. 5. | **Africký večer**

DIVADLO PONEC | SCÉNA PRO SOUČASNÝ TANEC A POHYBOVÉ DIVADLO
Předprodej vstupenek začíná vždy 15. dne v měsíci na následující měsíc.
Husitská 24A, 130 00 Praha 3 | www.divadloponec.cz

Vladimír Kokolia: Drn, olej na plátně, 2005

POZNÁNÍ

Kochův bacil
• Rodina v chaosu lásky,
rozhovor s Radkou Dudovou •
Terst – město krásných duchů

Genius loci, rozhovor, výročí

Kulturní *identita* Terstu byla vždy nejasná

Město krásných duchů

Přístav Terst byl místem na samé periferii kulturně-mocenského společenství, kterému se říkalo střední Evropa. Melancholii a stesku po starých krásných časech nelze v Terstu uniknout.

Na konci všeho. Tak jsem si připadal, když jsem přijel do Terstu. Město vzniklo na úzkém pásu země, jasně ohraničeném mořem a horami, jako by nikam nepatřilo. Končí tady koleje. Za Rakouska-Uherska byl Terst poslední stanicí Jižní dráhy, spojující Jaderské moře s Vídní. Nyní zde končí vlaky italské státní železnice Trenitalia, všechny koleje jsou slepé. Terst je konečnou i pro námořníky, posledním a nejsevernějším přístavem na Jadranu, jeho „slepou uličkou“, jak ho nazval spisovatel Claudio Magris.

Komplikovanou geografii vyplnily neméně komplikované dějiny. V Terstu se dlouhodobě střetávaly tři kultury – latinská, germánská a slovanská. Pět století byl Terst pod habsburskou vládou, proto je architektura města převážně rakouská. V rakouských kulisách však mluvila většina obyvatel italskými dialekty a slovinsky, byrokracie zase německy. Kulturní identita Terstu byla proto vždy nejasná. „Mám Terst rád, protože tady mám pocit, že jsem nikde,“ říkával Hermann Bahr, rakouský dramatik a esejista z počátku minulého století. Pro nejistou a neuchopitelnou identitu považovali jiní literáti Terst za „hlavní město ničeho“ nebo „Europiccolu“, malou Evropu.

Malá Vídeň

Jako všechny přístavy v Středozezemním regionu má i Terst bohatou, více než dvoutisíciletou historii. V nejstarších částech města se dochovaly dvě památky ze začátku prvního tisíciletí, kdy byl Tergeste součástí Římské říše. Císař Oktavián (Gaius Iulius Caesar Octavianus) tu nechal postavit amfiteátr. Jen o kousek dál stojí římská brána z roku 33 n.l., které se říká Richardův oblouk. Anglický král Richard Lví srdce ji údajně pokřížoval na zpáteční cestě z křížové výpravy.

Římská brána do propasti času
Na protější straně: Všude kódy, znaky a symboly, až se z nich točí hlava

Pro současný charakter Terstu byla rozhodující událost, k níž došlo v roce 1382 po dvou stoletích únavných válek s Benátskou republikou. Občané svobodného města poslali vévodovi Leopoldovi III. Habsburskému petici s požadavkem, aby připojil Terst ke svým držávám. Ovšem pod podmínkou určité autonomie. Přes občasnou okupaci jinými mocnostmi si Rakousko udrželo Terst až do konce první světové války.

Když vystoupím v Terstu z vlaku, jsem poněkud zmatený. Město už jedno století patří Itálii, Italové byli vždy nejpočetnější populací, od střední Evropy oddělují Terst jako hradby Alpy, přesto tady nikdo nemůže mít pocit, že je v italském městě. Okolo nádraží to vypadá jako někde na předměstí Vídně, široké bulváry zase evokují Budapešť druhé poloviny 19. století. Hradba paláců na nábřeží je neitalsky těžká, masivní. Radnice na Piazza dell'Unità d'Italia se svým stylem hodí spíše na vídeňský Ring než do jadranského přístavu. Kromě moderních budov v centru je nejvýznamnějším projevem italské architektury budova univerzity z fašistické éry. Posadili ji na návrší jako italskou korunu nad rakouským městem. Na univerzitě působí český filozof Václav Bělohradský a pompézní schodiště k hlavní budově nese jméno Jana Palacha. „Univerzitní student zemřel za svobodu Praha 19. ledna 1969“, píše se na ceduli. Někdo však „za svobodu“ škrtl a dopsal „la restaurazione del capitalismo“, za obnovu kapitalismu.

Babylon jazyků

Sigmund Freud měl Terst rád. Kosmopolitní přístav mu mohl v něčem připomínat Vídeň, ale bez vídeňské neurózy. Za mé zimní návštěvy se na Terst valily od moře těžké dešťové mraky, atmosféra byla poněkud melancholická. Podobně jako ve Vídni se nelze zbavit dojmu, že lepší časy má už tohle město dávno za sebou. Vždyť Terst byl před rokem 1918 nejvýznamnějším přístavem celé habsburské monarchie a fascinující mnohojazyčnou enklávou. Vedle italských dialektů, slovinštiny a němčiny zněla v ulicích čeština, srbochorvatština, řečtina, rumunština, žila tady početná židovská komunita. Hotový Babylon jazyků. I proto byl Terst na přelomu 19. a 20. století pestrým, inspirativním a pulzujícím místem.

V Městských sadech se ten skvělý starý svět připomíná. Mezi keři a stromy tu stojí sochy oduševnělých mužů, spisovatelů, kteří udělali z místa na periferii habsburské říše významné centrum střeoevropské kultury. V jejich díle a nakonec i životních osudech se zrcadlí nejasná identita Terstu. Třeba Julius Kugy (1858–1944). Byl Slovinec, psal německy a jeho tvorba měla vliv na italské autory. Moderní italský autor Italo Svevo (1861–1928) zase pocházel z německé židovské rodiny, konvertoval ke katolicismu a v civilu se jmenoval Aron Ettore Schmitz. Literární italština byla jeho třetím jazykem po němčině a terstském dialektu. Jiný terstský spisovatel Scipio Slataper o sobě napsal, že je „Slovan-Němec-Ital“.

Největší hvězdou místního literárního nebe byl však Ir z Dublinu James Joyce, jehož bustu v Městských sadech vysochali s kloboukem a se skřipcem. „And Trieste, ah Trieste ate my liver.“ Terst a pití mu rozežíraly játra. Na chudobné živobytí si musel vydělávat jako učitel angličtiny, přesto vydržel v dobrovolné izolaci u Jadranu přes deset let. Babylon řečí, jak ho slýchával v městských uli-

Hradba paláců na nábřeží je *neitalsky* těžká, masivní

Velká synagoga z roku 1912 nahradila čtyři menší
Na protější straně: Kopcovité terén a otevřený mořský horizont utvářejí genius loci Terstu

Lepší časy má
už toto *město*
dávno za sebou

Krásný duch
*Evropy ještě
přežívá* v Caffè
San Marco

cích, prý Joyceho inspiroval k novátorskému přístupu k jazyku. Komplikovaná identita Itala Sveva pak byla předobrazem Leopolda Blooma z přelomového románu *Odysseus*, který odborníci považují za největší anglicky psané dílo dvacátého století.

Zapomenutá výspa dějin

Jamese Joyce vyhnala z Terstu první světová válka. Společný kulturní prostor středoevropských národů se po ní rozpadl, otevřené a rozporné občanské společenství „sobě si nepodobných“ (Bělohradský) nahradila uzavřená národní pospolitost. Terst zabrala v listopadu 1918 italská armáda a podle dohody

**Jediné, co se
tady dá dělat,
je *vzpomínat***

z Rapalla připadl v roce 1920 Italskému království. Když italští fašisté zapálili 13. dubna 1920 slovenský Národní dům, shořela spolu s ním jedinou provždy i myšlenka střední Evropy. Poitalštění Terstu z něho udělalo homogenní, nudné město, které tiše rezignovalo na jakoukoliv kreativitu a zajímavost. Jediné, co se tady dá dělat, je vzpomínat.

„Terst je anachronismus, pláž s ledabyle poházenými odpadky dějin, kde všechny věci i jejich opak existují vedle sebe na dotyk lokte, iredentismus a habsburská věrnost, italský patriotismus a německá a slovanská příjmení...“ napsal Claudio Magris, poslední velký spisovatel z Terstu. Až jednou umře, určitě postaví i jeho sochu do Městských sadů. Magris přízračně píše jen o minulosti, ať již v monumentálním kulturním cestopise *Dunaj* nebo souboru esejů *Mikrokosmy*, protože přítomnost je nezajímavá a vlastně nijaká.

Zapomenutou výspou dějin, kde krásný duch střední Evropy ještě přežívá, je Caffè San Marco na via Battisti, nedaleko Městských sadů. Kavárnu navštěvovali hned tři autoři světového významu – Joyce, Svevo a italský básník Umberto Saba. Vlastně čtyři. I Claudio Magris udržuje terstskou tradici, kdy spisovatel tráví část svého života v San Marcu. Píše tam, přijímá návštěvnky i mu tam chodí pošta. Kavárnu přirovnává k Noemově arše, na níž je místo pro všechny bez výjimky a bez rozdílu: „Kdyby tu bylo Rakousko-Uhersko dodneška, bylo by všechno jako dřív, svět by byl dál jako kavárna San Marco, a je vám to snad málo, když se podíváte, co se děje venku?“ ■

Spisovatelé udělali z malého a průměrného města kulturní ohniště světového významu Na protější straně: Každá éra zanechává na povrchu města své stopy, jen Caffè San Marco se ukrývá před dějinami a nic se tam nemění

Možná *se nebudou*
všichni ženit
a vdávat jako
jejich rodiče...

Rodina v chaosu lásky

Poslední statistiky ukazují, že formální manželství ustupuje volnějším vztahům. Podle socioložky Radky Dudové se budou formy rodinného soužití ještě měnit a diverzifikovat.

Podle statistiky se v roce 2000 narodilo mimo manželství 22 procent dětí, v roce 2010 už 40 procent. Znamená to, že tradiční rodina bude jevem menšinovým či dokonce okrajovým?

Musíme si položit otázku, co to je takzvaná tradiční rodina, k jakému období se vztahujeme. V různých kulturách a historických obdobích vypadala rodina různě. Někdy to bylo i docela široké společenství, ve kterém žilo více příbuzných pohromadě a patřilo do něj i služebnictvo.

Můžeme to zjednodušit a za „tradiční“ model rodiny považovat společné soužití dvou rodičů

různého pohlaví, dětí a eventuálně prarodičů?

Tohle není tradiční forma rodiny, ale měšťanský model, který se vynořil na konci 18. století. Nižší vrstvy a aristokracie takhle nežily. Dnes převládá takzvaná nukleární rodina, tedy společné bydlení rodičů a dětí. V této formě existuje asi 55 procent domácností. Modely soužití se ale diverzifikují, mění v čase, člověk jich může zažít během svého života i několik.

Co způsobilo tak rychlou změnu, že během deseti let stoupl počet nemanželských dětí na dvojnásobek?

Kvůli nástupu komunismu u nás došlo k této demografické změ-

ně mnohem později a radikálněji než na Západě. Tam probíhala už od konce šedesátých let a její průběh byl postupný. Přitom k některým změnám u nás došlo už za komunistů, jako byla třeba zvýšená rozvodovost, potraty, zaměstnanost žen. Jiné přišly až s novým režimem. Lidé začali odkládat sňatky, rození dětí.

Proč to ale probíhalo tak dynamicky?

V české sociologii se vyprofilovaly dvě interpretace. Podle první za to může pokles životní úrovně a ekonomická nejistota v 90. letech, takže lidé odkládali založení rodiny. Druhé vysvětlení je kulturní. Objevily se nové možnosti seberealizace, individualistický étos, lidé se mohli najednou realizovat i mimo rodinu. Neženili se ve dvaceti letech jako jejich rodiče za komunismu, odložili to třeba o deset let, proto došlo k tak drastickému propadu.

A mnozí už rodinu nestihli založit...

Když něco takhle odsouváte, tak je pak otázka, jestli to vůbec zrealizujete. Někteří už partnera nenašli, nebo z pohodlně, nebo stihli jedno dítě, avšak druhé už nikoliv. V pozdějším věku jsou ženy i nedobrovolně neplodné. Vlastně celá generace, která se měla ve dvaceti letech oženit či vdát, to neudělala. A teď se ukáže, co se bude dít. Jestli ještě založí rodinu jako jejich rodiče nebo budou svůj život organizovat jiným způsobem.

Jak to tipujete?

Asi se nebudou všichni ženit a vdávat jako jejich rodiče. Budou sice žít v nukleárních rodinách jako oni, ale neoficiálně, „bez papíru“.

Ve vyspělých západních zemích a vlastně i u nás roste podíl vzděla-

Osamělé ženy jsou hodně zranitelnou skupinou

ných žen, které nemají děti, nebo je ani neplánují. Čím se to vysvětluje?

Kombinují se vlivy sociální politiky a práce. V zemích, kde mají ženy k dispozici jesle a školku v době, kdy je potřebují, a také jsou schopny to ze svých příjmů zaplatit, se děti rodí. Třeba mimo manželství, svobodným matkám, ale rodí. Například v Německu měli hodně tradicionalistickou rodinnou politiku a museli ji změnit, protože mladé vzdělané ženy tam přestávaly rodit děti. Konzervativní křesťanská vláda byla nucena navrhnout reformu ve stylu skandinávské socialistické politiky, což je poněkud absurdní.

Bude mít velký podíl dětí žijících mimo manželství nějaké důsledky?

Podle výzkumu Dany Hamplové ze Sociologického ústavu se skuteč-

ně přibližně polovina nemanželských dětí rodí osamělým matkám. To je hodně. Dlouho se předpokládalo, že o nic vlastně nejde, protože se jedná o ženy, které se sice nevdaly, ale mají partnera a stejný životní styl jako ty vdané. Osamělé ženy jsou statisticky hodně zranitelnou či rizikovou skupinou. Často mají jen základní vzdělání a žijí v regionech, kde je těžké najít práci i vhodného partnera.

Možná by těmto ženám víc vyhovoval starý patriarchát, kde se muž musel postarat, než emancipace, o kterou třeba ani nestály.

Dlouho se myslelo, že trend demografických změn ponесou vysokoškolačky, které chtějí dělat kariéru a nějak se realizovat, a proto se nevdávají a nemají děti. V Če-

chách to tak není. Vysokoškolačky nejčastěji uzavírají sňatek a nejčastěji vychovávají děti v úplné rodině. Naopak ženy z nižších vrstev obtížně hledají perspektivního partnera či otce a zároveň nedokáží najít jinou životní realizaci, než je rodičovství. Proto do toho jdou.

A jak to vypadá na vyšším konci společenského žebříčku?

Podle našeho výzkumu mívají manažeři na vyšších pozicích tradiční rodinu a „tradiční ženu“, která se jim stará o servis, protože by to jinak nezvládali. Ženy manažerky naopak mívají dvoukariénní manželství, kdy oba manželé dělají kariéru i se starají o rodinu. Ženy často zůstávají na nižších pozicích, protože přece jen rodí děti a víc o ně pečují. Jejich pozice je proto těžší.

Radka Dudová, Ph.D.
(*1977)

• Radka Dudová je vědeckou pracovnící Sociologického ústavu AV ČR. Ve své práci se zaměřuje na proměny rodiny a rodičovství. Vedle několika studií je autorkou knihy *Otcovství po rozchodu rodičovského páru* (2008).

*Na lásku
v manželství
se dává příliš
velký důraz*

Podle vašeho výzkumu z roku 2005 považují tři čtvrtiny populace nukleární rodinu za ideální.

Proč se tedy Češi málo žení a často rozvádějí?

Ono se to paradoxně nevyklučuje. Lidé si manželství idealizují a často pak mají pocit, že jejich partner ten ideál dostatečně nenaplní. Německý sociolog Ulrich Beck nazývá současnou situaci „chaosem lásky“. Podle něj se na lásku v manželství dává příliš velký důraz – že manželství by mělo být z lásky, že lidé by se měli mít rádi a obohacovat se... Tak velkou tomu přikládáme důležitost a tolik si vztahy idealizujeme, že v realitě nejsme schopni vydýchat, že to tak není.

Romantizace vztahů tedy poškodila manželství, který bylo historicky chápáno především jako ekonomická jednotka a stroj na děti?

Přesně tak.

Povede ohlašovaný zánik sociálního státu k renesanci instituce manželství? Vynutí si ekonomické tlaky větší racionalitu ve vztazích?

Možná ekonomické tlaky povedou k tomu, že se ženy opět budou muset ve vztahu podvolovat, překousávat věci, které se jim nelíbí, jen aby měly nějakou ekonomickou jistotu pro sebe a své děti. Před emancipací byla žena v rodině na pozici dětí. Nemohla vlastnit majetek, manžel musel souhlasit se vším, co chtěla udělat, musela se podvolovat jeho rozhodnutím, na vlastní sebe-realizaci musela rezignovat. Ještě v padesátých letech se zájem muže rovnal zájmu rodiny, i proto bylo udržení rodiny mnohem jednodušší. Dva rovnocenní jedinci s různými zájmy se vždy domlouvají složitěji. Ale teprve se uvidí, jestli to půjde

zpátky tímto směrem, nebo se ženy o sebe postarají samy.

Co k tomu potřebují?

Především uplatnění na pracovním trhu. Podle našeho výzkumu matek samoživitelek si naprostá většina z nich se svou situací poradí. Najdou si práci, kterou mohou vykonávat s dětmi, zvýší si kvalifikaci. Někdy jsou na tom lépe než před rozvodem.

Pokud osamělé matky svou situaci ekonomicky nezvládají, jak ji řeší?

Obvykle hledají podporu u své původní rodiny. Stěhují se zpátky k rodičům, tedy hlavně k matce. Potom se generace řadí či organizují po linii matky. Pokud muž nejeví o své děti zájem, pak ani jeho rodiče nemají k vnoučatům přístup. Osobně se toho také bojím, protože mám syna a jednou se může stát, že se ke svým vnoučatům nedostanu. S dcerou by ten problém nebyl.

Můžeme dnes považovat neformální rodiny za standard?

Je jich stále více, zatím však ne tolik jako formálních manželství. Dokonce se mimo manželství začíná rodit stále více druhých dětí v pořadí. To znamená, že už nejde jen o odkládání svatby z různých důvodů, jak tomu bylo dříve, ale svůj vztah si takhle uspořádali natrvalo.

Měl by stát na demografický vývoj nějak reagovat?

I když se statisticky podíl rodiny s dvěma rodiči stále snižuje, stát ho pořád bere jako normu, jíž se přizpůsobuje veřejná politika. Třeba důchodová reforma předpokládá, že si lidé mohou spořit. Matky samoživitelky žijí „z ruky do huby“ už teď a žádné peníze na stáří jim nezbyvají. ■

Černá díra uprostřed Galaxie

Slunce i všechny hvězdy na nebi patří do obrovského hvězdného ostrova, kterému říkáme Galaxie. Hvězdy obíhají kolem jejího středu a vědce vždy zajímalo, co v něm je. V posledních letech máme přesvědčivé důkazy, že se tam schovává obrovská černá díra.

Hvězdný ostrov zvaný Galaxie

Naše Galaxie obsahuje odhadem 200 miliard hvězd a světlu trvá 100 000 let, než proletí napříč. Jde tedy o nepředstavitelně velkou soustavu hvězd a plynu. Při pohledu zvenku má tvar spirály a tak trochu připomíná vír vznikající při vypouštění vany. Když astronomové začali před dvěma sty lety měřit polohy hvězd, zjistili, že se některé pohybují. S nejnovější měřicí technikou dnes víme, že se pohybují úplně všechny, jde jen o tu hranici, kterou ještě dokážeme detekovat. A tak díky astronomickým pozorováním můžeme říct, že naše Země spolu se Sluncem a celou Sluneční soustavou obíhá kolem středu naší Galaxie. Není to nijak závrtný pohyb v tom smyslu, že jeden oběh trvá asi 250 milionů let. Od vyhynutí dinosaurů tak uběhla asi čtvrtina této doby, které se říká galaktický rok. A za celou dobu své existence Slunce stačilo oběhnout jen asi 21krát. I když se zdá, že jde o pohyb pomalý, ve skutečnosti se tak děje rychlostí 220 kilometrů za sekundu. Touto rychlostí byste obletěli zeměkouli za pouhé tři minuty.

Mléčná dráha

Astronomové se dlouho snažili vypátrat, co se to skrývá uprostřed naší Galaxie. Zajímalo je, kolem čeho všechny ty hvězdy obíhají. Bohužel odpověď se hledala těžko a dá se říct, že sama Galaxie v tom bránila. Když se podíváte v noci na oblohu a budete daleko od města, spatříte tam stříbřitý pás, zvaný Mléčná dráha. To není nic jiného než naše Galaxie při pohledu zevnitř. Naše Slunce se totiž nachází asi ve dvou třetinách vzdálenosti od centra Galaxie, takže jinou možnost, než se dívat na Galaxii zevnitř, nemáme. V místě, kde je Mléčná dráha nejhustší, se nachází její střed. A to je právě ta potíž. Je to místo plné mezihvězdného plynu a prachu, kterým světlo téměř neproniká. Je to, jako bychom se dívali na střed Galaxie skrz mlhu nebo hustou oblačnost. Teprve ve dvacátém století se podařilo nahlédnout pod tento kosmický závoj.

*Závoj plynu
a prachu
nepropouští
sice viditelné
světlo, ale
záření jiných
vlnových délek
ano*

Co je uprostřed?

Závoj plynu a prachu sice nepropouští viditelné světlo, ale záření jiných vlnových délek ano. Když do středu Galaxie zamířili astronomové roku 1974 radioteleskopy, zjistili, že tam září velice silný zdroj radiového záření na dlouhých vlnových délkách. Na téměř místě později potvrdily zdroje i kosmické družice sledující vesmír v záření rentgenovém nebo gama. Záhadou bylo, proč záření z centra Galaxie není stále stejné, ale mění se, někdy velmi rychle, jindy pomalu. Mezitím byly podobné zdroje záření objeveny v centrech dalších desítek a stovek galaxií a začal sílit názor, že je třeba za aktivitou jader galaxií hledat černé díry.

**Nejhustší část
Mléčné dráhy skrývá
střed Galaxie**

Černá díra

Pod pojmem černá díra rozumíme těleso s tak silným gravitačním polem, že z něho nedokáže odletět ani světlo, jehož rychlost je ve vesmíru největší. Černých děr je několik druhů, kromě teoretických mikroděr existují hvězdné černé díry vznikající z velmi hmotných hvězd nebo galaktické černé díry vznikající v centrech galaxií. Protože černou díru nemůže opustit ani světlo, ani žádná hmota, nedají se přímo pozorovat.

Naštěstí pro astronomy tyto černé díry vyvolávají záření v materiálu, který do nich padá. To je případ i obří černé díry v jádru naší Galaxie. Zmíněná proměnnost radiového, rentgenového a gama záření je způsobena především tím, jak černá díra strhává látku ze svého okolí. Důvodů záření látky je víc, ale pro jednoduchost si to můžeme představit tak, že se plyn třením zahřívá a svítí. Vždy když černá díra zazáří, můžeme si být jisti, že do ní něco spadlo.

Důkazy obří černé díry

Podezření astronomů, že v jádru Galaxie sídlí velká černá díra, se potvrdilo teprve v posledních letech. Sice přímo černou díru stále nevidíme, ale důkazy jsou vidět takřka na vlastní oči. V těsné blízkosti galaktické černé díry se totiž nachází několik hvězd, které jsou donuceny rychle kolem černé díry obíhat. Díky Hubbleovu kosmickému dalekohledu a evropskému Velmi velkému dalekohledu v Chile se podařilo po několik let pečlivě měřit polohu těchto hvězd a sestavit tak vlastně video jejich pohybu. Pak už jen stačilo použít obyčejné pohybové zákony, které formuloval už Johannes Kepler a vypočítat tak základní a hlavní vlastnost naší černé díry – její hmotnost. Kdybychom naši galaktickou černou díru posadili na pomyslnou váhu, vážila by stejně jako čtyři miliony Sluncí.

Černá díra požívá i planetky

Jak se neustále zlepšuje pozorovací technika, daří se pozorovat střed naší Galaxie ve stále větším detailu. Hvězdy obíhající obří černou díru jsou poměrně v bezpečí, i když ta nejbližší z nich vždy prosvítí kolem černé díry každých patnáct let rychlostí asi 5 milionů kilometrů v hodině! Do černé díry neustále proudí chladný plyn, který občas zazáří.

Ale jak se ukázalo, není to všechno. Velmi zajímavý objev se v současné době povedl kosmickému rentgenovému dalekohledu Chandra. Ten pozoroval krátké, téměř každodenní záblesky. Jenže co je způsobuje? Evropsští vědci nedávno vypočítali, že jsou to planetky. Když se přiblíží planetka k černé díře na vzdálenost menší jak vzdálenost Země od Slunce, slapové síly ji rozdrtí na malé úlomky. Ty pak padají do černé díry, třením se velmi rychle vypařují, protože musí odolávat proudu z hustých a horkých plynů v okolí černé díry. Právě v těchto okamžicích je uvolňováno silné množství energie, které zaznamenala družice Chandra. Vědci odhadují, že černou díru obklopuje řádově několik stovek bilionů planetek. Ještě nedávno nikoho ani nenapadlo, že bychom dokázali tyto kosmické kameny sledovat na tak obrovskou vzdálenost. Přispělo k tomu až nynější sledování obří černé díry v jádru naší Galaxie ■

Sekvence tří snímků na protější straně ukazuje planetku, jak se [1] přibližuje k černé díře, [2] je roztrhána na kusy, [3] září a padá do černé díry

**Přímo
černou
díru stále
nevidíme,
ale důkazy
jsou vidět
takřka
na vlastní oči**

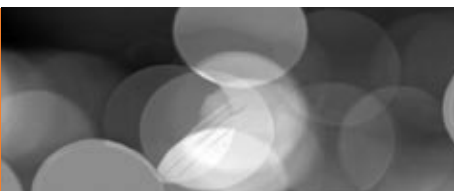
ORCHESTR BERG

NOVÁ
koncertní
sezóna

nuBERG 2011 > 5. 3. v 19.30_sál martinů
vítězné skladby soutěže nuBERG 2011
luciano berio > concertino pro klarinet
miloslav kabeláč > symfonie č. 4 "Camerata"

RED_YELLOW_X > 10. 4. v 19.30_dox
františek chaloupka > /světová premiéra/
heiner goebbels > red run
alfred schnittke > žlutý zvuk

MARIANUM > 9. 5. v 19.30_kostel nejsv. salvátora
slavomír hoříňka > magnificat /světová premiéra/
arvo pärt > stabat mater

OPEN STRINGS > 11. 6. v 19.30_české muzeum hudby
jan šíkl > /světová premiéra/
lepo sumera > musica profana
iannis xenakis > analogique A + B
louis andriessen > symphony for open strings

HYMNY A ÓDY > 24. 9. v 19.30_pražský hlahol
vojtěch esterle > /světová premiéra/
arnold schönberg > óda na napoleona
julian anderson > past hymn

CINEGOGA > 15.+16. 10. v 19.30_španělská synagoga
ost und west |1923|
celovečerní němý film s novou hudbou jana duška
/světová premiéra/

PŘÍBĚH VOJÁKA > 12. 11. v 19.30_vršovické divadlo
petr wajsar > /světová premiéra/
igor stravinskij > příběh vojáka

M IS FOR ... > 11.+12. 12. ve 20h_nová scéna
jan trojan > scénický projekt /světová premiéra/
louis andriessen | peter greenaway
> m is for man, music, mozart ...

www.berg.cz

8x
BERG
2012

Ruská cesta Margaret Thatcherové

Když „Železná lady“ navštívila v březnu 1987 Sovětský svaz, prohlédla si pravoslavný klášter v Zagorsku, vynutila si schůzku s disidenty i obyčejnými lidmi. Z jejich reakcí pochopila, že se blíží velké změny. Že přijdou tak rychle? To by jí ale ani ve snu nenapadlo.

Britská premiérka Margaret Thatcherová si šéfa sovětských komunistů Michaila Gorbačova oblíbila hned při prvním setkání. V únoru 1984 se zúčastnila pohřbu tehdejšího sovětského vládcce, komunistického generálního tajemníka Jurije Andropova v Moskvě. Ministr zahraničí Geoffrey Howe jí poté doporučoval, aby pozvala na návštěvu do Británie jeho nástupce Konstantina Černěnka. Avšak premiérka měla zájem o debatu s Gorbačovem, který se jí zdál zajímavější a otevřenější. Pozvání přijal a do Londýna přiletěl s manželkou Raisou v polovině prosince.

Na sovětského politika číslo dvě se premiérka důkladně připravila – sezvala si k diskusi politology, kteří se komunistickými režimy zabývali, říkalo se jim kremlologové.

„Rozhodla jsem, aby Gorbačovovi přijeli do Chequers, což je ten správný venkovský dům s dobrou atmosférou pro konverzaci,“ napsala ve svých memoárech Roky na Dow-

Železná lady Margaret Thatcherová

ning Street „Železná lady“. Britská premiérka a Gorbačov tehdy mluvili o všem: o zemědělství, o průmyslu, o nezaměstnanosti, o daních, o sociální politice, o kontrole zbrojení, o americkém plánu přesunout protiraketovou obranu do vesmíru (SDI), o potížích sovětských židů se stěhováním do Izraele. „Pan Gorbačov trval na tom, že sovětský systém je lepší.“ Debatovali, v mnohém se neshodli, ani jeden z nich to také nečekal, přesto si byli sympatičtí.

Pravda o jaderných zbraních

Po Černěnkově nečekané smrti se prvním mužem v Kremlu stal Michail Gorbačov a o dva roky později, v březnu 1987, pozval britskou premiérku opět do Sovětského svazu. Třebaže si oba jeden druhého vážili, rozhovory mezi nimi opět probíhaly na ostří nože. Thatcherová vyčetla Gorbačovovi, že sovětská snaha rozšiřovat komunismus po celém světě neupadá, ale dál sílí. Když se pustil

Byli si sympatičtí, ale diskutovali na *ostří nože*.

do reformy uvnitř své země, měl by rovněž změnit zahraniční politiku. Ani na způsobu jaderného odzbrojení se neshodli.

„Mnohem zajímavější a pro všechny zúčastněné užitečnější bylo interview, které jsem poskytla třem reportérům sovětské televize. Později jsem se dozvěděla, že moje vystoupení mělo ohromný vliv na názory sovětské veřejnosti. Většina otázek se týkala jaderných zbraní. Já jsem obhajovala přístup Západu a fakticky i zachování jaderného zstrašovacího potenciálu. Dále jsem poukázala na to, že Sovětský svaz vlastní mnohem víc jaderných zbraní než kterákoli jiná země a že Sověti sami začali s rozmístováním raket krátkého a středního doletu. Připomněla jsem jejich obrovskou převahu v konvenčních a chemických zbraních. Zdůraznila jsem, že Sovětský svaz je před Spojenými státy také v obraně proti balistickým raketám. Ještě nikdy nikdo předtím tato fakta obyčejným Rusům neřekl. Rozhovor vysílala sovětská televize v plném znění, což jsem považovala za důkaz, že má důvěra v mravní hodnoty pana Gorbačova je oprávněná.“

Jak žijí Britové, jak Rusové

Margaret Thatcherová si však neuvědomila, že na prosté sovětské obyvatele zapůsobilo ještě jiné její sdělení. Jen tak mimochodem, při líčení ekonomické situace své země, konstatovala, že „z každé stovky britských rodin vlastní 64 z nich svůj dům, přičemž cílem její vlády je, aby se počet majitelů domů ještě zvyšoval – na 75 rodin ze 100.“

To byla pro všechny Rusy, kteří sledovali televizní interview, fascinující zpráva: v kapitalistické Bri-

Michail Gorbačov

**Gorbačov
musel připustit,
že *britská
premiérka*
vystupovala
suverénně
a zaujala
všechny Rusy.**

tánii bydlí většina lidí ve vlastních domech! Naproti tomu v sovětských městech žije ještě spousta rodin v komunálních bytech – v každém pokoji jedna rodina, společně využívají kuchyni a sociální zařízení. Šedesát let po bolševické revoluci chybí v SSSR důstojné bydlení!

Rusové žasli. Prostá čísla o bytech jimi otřásla mnohem víc než debata o zbrojení. Fakta o jaderných arzenálech a o domácí protiraketové obraně byla pro ně sice také překvapující novinkou, ale nebetyčné rozdíly v životní úrovni na Východě a Západě je šokovaly.

Když se na politickém byru v Kremlu projednávala návštěva britské premiérky v SSSR, musel Gorbačov připustit, že Margaret Thatcherová v moskevské televizi vystupovala naprosto suverénně a velmi lidi zaujala. Další bod pro Británii...

Na obzoru velké změny

„Železná lady“, která se tímto titulem vždy pyšnila, nezůstala nic dlužná své pověsti. Při své cestě po Rusku si prohlédla pravoslavný klášter v Zagorsku, přišla mezi obyčejné lidi a vynutila si také schůzky s disidenty.

„Přízeň, které se mi dostalo, ať už to bylo vřelé přivítání ruskými davy nebo respekt sovětských představitelů, naznačovaly, že se pod povrchem děje něco podstatného. Západní svobodný systém, který jsme s Ronaldem Reaganem ve východním bloku zosobňovali, byl na postupu. V sovětském systému se ukázaly trhliny. Cítila jsem, že se blíží velké změny, ale ani ve snu by mne nenapadlo, jak rychle se dostaví.“

Margaret Thatcherová musela opustit svou funkci v listopadu 1990, kdy jí bylo pětadesát let. ■

Režie

Jan Borna a Miroslav Hanuš

Hrají

J. Meduna, J. Wohanka,
M. Táborský, T. Turek,
V. Zavřel, P. Tesař,
M. Turková/I. Lokajová,
M. Matejka, M. Hanuš/T. Borůvka

ХЯАГ

N. V. Gogol

DIVADLO
VDLOUHÉ

PŘÍBĚH DÁVNO UPLYNULÝCH DNÍ

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G

9., 20. a 27. března, 3. a 24. d

O čem vyprávějí kachle

Renesanční epochu zastupuje medailon s reliéfem císaře Karla V., který se poměrně často vyskytuje ve střední části Moravy. Reliéf na fotografii pochází z hradu Lukova. I když jde o průměrnou práci, navíc bez doprovodného textu, identifikace panovníka je díky mnohým analogickým zobrazením z jiných uměleckých žánrů jednoznačná.

Kulisy se mění, podstata lidských strastí a radostí nikoliv. To říká Čeněk Pavlík, povoláním špičkový houslista a také zapálený historik. Pro Sanquis „odkrývá“ příběhy ze středověkých kachlí.

Gotické a renesanční kachlové reliéfy se těší v zasvěcených kruzích značné pozornosti, odborníci je považují za významný historický pramen. U široké veřejnosti tomu tak není, snad proto, že jde o užité nebo „malé“ umění.

Reliéfy na kachlích patří mezi komorní sochařské projevy, jejich tvorba volněji nebo těsněji sousedí s jinými menšinovými disciplínami, jako je vytváření mincí, pečeti, medailí či poutních odznaků. Málokdo z laiků si uvědomuje, že kachle jsou v podstatě malá řezbářská dílka. Jak tedy středověké kachle vznikaly? Nejprve bylo třeba zhotovit reliéf do dřeva, ten posléze otisknut do hrnčířské hlíny. Tak vznikla negativní forma, matrice, ze které se vyráběly kachlové reliéfy. Z každé formy se mohly vyrobit stovky kachlí, forma se užívala až do svého opotřebení. Pro dnešní badatele znamená tato skutečnost velké pozitivum, protože i když při průzkumu najdou třeba jen zlomky kachlí, existuje naděje, že někde jinde bude objeven reliéf pocházející ze stejné matrice. Postupné skládání kousků z reliéfu je vzrušující, nepostrádá zápletky přímo detektivní. Zvláště když si uvědomíme, jak velké množství kachlů ještě čeká pod zemí na své objevení a jaké klenoty se mezi nimi mohou skrývat.

Existují mistrovské reliéfy, ve kterých se zrcadlí předlohy z „velkého“ umění, například z tvorby významného malíře počátku 16. století Lucase Cranacha nebo rytce Erharda Schöna. Některé gotické architektonické motivy jsou při-

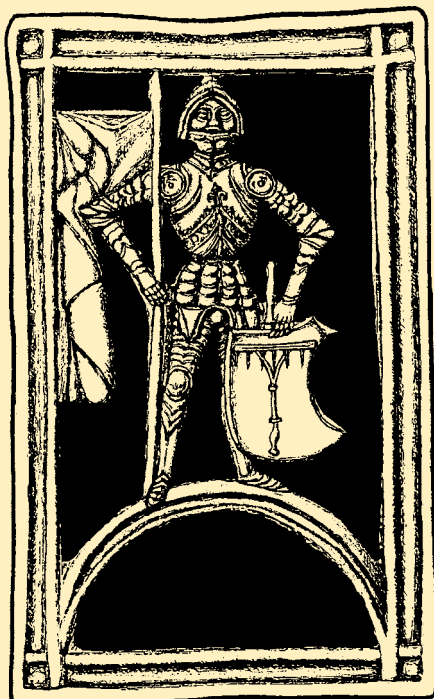

Heraldicky zaměřený reliéf pochází z roku 1537 - z Pardubic. Arkáda, podepřená polosloupky, určuje kompozici. Uplatňují se různé architektonické motivy a rostlinné ornamenty, které obohacuje dvojice ptáků. Takovéto různorodé seskupení se nazývá groteska, s totožnou kompozicí se můžeme setkat na nástěnných malbách italských mistrů v pardubickém zámku. Italové asi vytvořili i tyto kachle. Uprostřed kompozice je dekorativní štít s erbem pánů z Vartenberka. V heraldicky levé části polceného znaku je narýsováno kosmé polobřevno, náležící pánům či vladykům z Liblic. Oba tyto rody byly s tehdejšími majiteli Pardubic, pány z Pernštejna, spřízněni. Není pochyb o tom, že výrobce využil podobnosti erbů a připravil formu tak, aby mohla podle použité glazury posloužit k reprezentaci obou jmenovaných rodů.

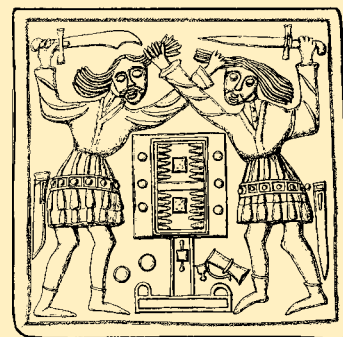
A objevují se *historické osobnosti*, příběhy...

Na našich nejstarších kachlích se nejčastěji objevují zemská znamení – Český lev, nebo Moravská orlice. Kachle z přelomu 13. a 14. století pochází z Prahy. Dvouocasého lva v kosočtverečném poli doplňuje čtveřice částí rozet, které se v úplnosti objeví až po sestavení několika kachlů. Rozety symbolizují Boží ochranu výsostného znamení Českého království.

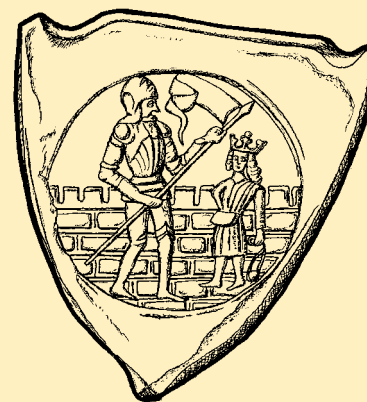
Výrobně velmi náročné a přiměřeně drahé byly kachle s prořezávanou čelní stěnou. Za ní byl zpravidla dutý polovalec vyhříváný zezadu. Díky průřezům v čelní stěně se v polovalcovém prostoru kachle rozehrála působivá hra světla a stínu (na obrázku je tento prostor v rámci přehlednosti a zjednodušení černý). Prořezávaný čelní reliéf znázorňuje rytíře v těžké zbroji držícího praporec, meč a štít. Jde o atributy vyhrazené urozeným a podle erbovního znamení – hrábí – víme, že postava představuje člena rodu Kostků z Postupic. Pozdně gotický kachel v podstatě s heraldickou ikonografií byl nalezen na hradě Rýzmburku u Náchoda a podle typu zbroje, tvaru štítu a okolního architektonického rámování s přetínavými pruhy je kachel datovatelný do druhé poloviny 15. až počátku 16. století.

V gotickém období se v četných variantách objevuje reliéf s peroucí se dvojicí hráčů vrhcábů. V kompoziční ose je umístěn hrací stůl, pod kterým se válí konvice a placky – symboly krčmy. Muži si vjeli do vlasů a že to bude ještě horší, naznačují z pochev vytažené zbraně. Jde o memento před zhoubnými následky hazardních her. Zobrazený reliéf byl objeven v roce 2011 na hradě Valečov.

Mezi hojně ztvárňované světce patřil archanděl Michael. Reliéf z Českého Krumlova pochází z druhé poloviny 15. století a po výtvarné stránce jde o práci sice průměrnou, avšak s osobitým kouzlem. Reliéf je vysoký a stylově jednotný do nejmenších detailů. Archanděl zde poráží ďábla v dračí podobě. Jde o připomínku Posledního soudu, posilující víru v konečné vítězství dobra.

K nepřímému vyhříváním součástí výzdoby náročnějších kachlových kamen patřily ozdobné nárožní štítky. Jeden z nich zdobí dvojice starozákonních postav, malý David, pozdější král, s prakem a obrovitý Goliáš. Z psychologického hlediska bylo z námětu možné čerpat odvahu v boji proti zlu a přesile. Štítek, opět z konce 15. století, byl nalezen v Třeboni.

pisovány také stavební huti Petra Parléře... Vedle těchto, často barevně glazovaných skvostů, najdeme pak reliéfy primitivní, přesto však svým způsobem půvabné, jež dávají nahlédnout do atmosféry doby. Každý, zejména figurální reliéf přibližuje někdejší realitu, vypovídá o lidové tvořivosti, ale také o samotném životě lidí, o celé společnosti.

Císařovny, císařové, královny i králové

Z hlubin zapomnění se vynořují konkrétní historické osobnosti: císařové a císařovny, královny a králové, duchovní, filozofové, šlechtici. Setkáváme se přitom často se symbolikou pro dnešního člověka neznámou. K odhalení jejího smyslu je třeba studovat předkřesťanské báje, biblické příběhy, životy světců a v případě renesančních reliéfů je třeba znát též antické bohy a hrdiny, seznamovat se s dobovými bestiáři atd. Na kachlích najdeme také dobové oděvy a zbraně, díky nimž se poučíme o středověké heraldice i třeba architektuře. To vše na gotických a renesančních kachlích doslova ožívá.

Krásné je také poznávání rukopisu jednotlivých tvůrců či vztahující se k určitým místům, lokalitám. Některé reliéfy se objevují pouze na malém území, například v Podkrkonoší, jiné, zvláště renesanční, pronikly na území několika států, anebo k nám také byly dováženy ze zahraničí.

Přelom gotiky a renesance, tedy u nás počátek 16. století, je považován za zlatou éru tvorby kachlových reliéfů z hlediska obsahového sdělení a rozmanitosti. Kachle barokní a další, pocházející z novějších epoch, jsou již střízlivější a jejich obsahový rejstřík se zjednodušuje. Kompletních barokních kamen se přitom dochovalo do dnešní doby mnoho, renesančních málo. Renesanční kamna najdeme například v zámku Vrchlabí a ve Velkých Losinách, gotická kamna stojí do dnešních dnů v podstatě jen jedna – v biskupském hradě v Salcburku.

Převratný vynález

Historie kachlových kamen sahá do přelomu 9. – 10. století, první kamna si postavili mniši působící v kláštrech severně od Alp. Jejich převratný vynález pak přejímaly další a další regiony s podobnými klimatickými podmínkami.

U nás se změna systému vytápění projevila až na přelomu 13. a 14. století. Kamna se prosazovala především díky své hospodárnosti a výkonnosti. Podle odhadů se při topení v krbech bez užitku ztrácelo až 85 % tepla. U kachlových kamen představovaly tyto ztráty 30–40 %. Další výhodou oproti krbům byla nesrovnatelně větší bezpečnost. V podstatě jediným handicapem kachlových kamen byla jejich pořizovací cena, avšak i zde šlo vyjít zákazníkovi vstříc. A tak vedle sebe vznikala kamna prostá, s minimem zdobných prvků, a kamna podobající se hradním věžím s řadami cimbuří, překypující reliéfní výzdobou, mnohdy zhotovenou přímo na objednávku. Taková kamna reprezentovala bohatství majitele, mohla demonstrovat jeho politickou nebo náboženskou orientaci, jeho záliby, rodové vazby a podobně.

V dobách, kdy se po setmění svítilo pouze loučemi, muselo být příjemné posadit se poblíž rozehřátých kachlových kamen, popíjet medovinu, těšit se pohledem na matně osvětlené reliéfy, rozjímat o nich a vyprávět si příběhy s nimi spjaté... ■

Na pozdně gotické kachli z hradu Helfštejna (novodobě Helfštýna) má lovecké téma rozvitou kompozici. V bohatě zdobeném tzv. oslím oblouku stojí muž s kuší, připravený k výstřelu. U jeho nohou vpředu je štít s patrně šternberskou hvězdou a vzadu sedící jelen s odvrácenou hlavou. Za jeho zády se ještě nalézá obtížně identifikovatelná iniciála. Horní cvikly vyplňují ptáci, opět s odvrácenými hlavami. Odvrácené a sklopené hlavy patrně symbolizují, že jde o ulovenou zvěř. Celková kompozice a pečlivě provedené detaily svědčí o umu a řemeslné zručnosti tvůrce reliéfu.

DIVADLO NA JEZERCE

Jiří HUBAČ / Ondřej BRZOBOHATÝ / Pavel VRBA

Já, Francois Villon

Režie: Radek BALAŠ

MUZIKÁL

*Věnováno památce
Jiřího Hubače a Pavla Vrby*

Divadelní společnost Jana Hrušínského

www.divadlonajezerce.cz

XANTYPA

Mountfield
Generální partner

DNES

SANQUIS

ABELSON Agency

SENNEISER

Cesta slávy

Robert Koch byl zapáleným badatelem

**Každý jeho
krůček
vedl
hlubokým
neznámem**

Před 130 lety objevil Robert Koch bacil tuberkulózy

Během 60. let 19. století francouzský chemik Louis Pasteur prokázal, že mikroorganismy dokáží výrazně ovlivňovat makrosvět a dokonce v něm zabít. Rozhodující kroky k racionálnímu boji proti mikrobům však udělal Pasteurův vědecký i národnostní rival Robert Koch. Ten jako začínající venkovský lékař tak dlouho svoji novomanželku Emmu děsil plány o heroické medicíně v exotických končinách, až mu koupila k narozeninám mikroskop. V naději, že se zabaví doma a přestane snít o kurýrování námořníků z malárie... Tak se Robert Koch k vědě dostal.

Mikroaturní zoo

Koch si nechal přepažit čekárnu a ve vzniklém kumbále zřídil laboratoř. Tam mikroskopoval všechno, co ho zaujalo. Zanedlouho v jeho rajonu nedaleko polské Poznaně propukla epidemie slezinné sněti, nemoci velmi nebezpečné i člověku. Mladý doktor se pustil do hledání její příčiny. V tkáních uhynulých dobytčat i nemocných lidí objevil pár tisícín milimetru dlouhé tyčinky. O těch už se vědělo čtvrt století, ale dosud převládal názor vlivného patologa Rudolfa Virchowa, že jde o jakési anorganické krystalky vyprodukované nemocnými buňkami. To se mu nezdálo, a proto se rozhodl zjistit příčinnou souvislost mezi tyčinkami a antraxem.

Sousedé se za břicho popadali, když od nich začal vykupovat – myši! Od té doby každý jeho krůček vedl hlubokým neznámem. Zapálený badatel vtíral krev z pošlých ovcí do řezných ranek myši a sledoval, co se bude dít. Vpravil řekněme pár stovek antraxových bacilů... a při pitvě za den dva jich našel miliony! To mu vnučko otázku: V jakých podmínkách se bacily množí? Dají se tyto podmínky napodobit mimo organismus?

Po myších přišla na řadu morčata, králíci. To už musel Koch část praxe předat kolegovi. A Emma musela neustále hlídat oblohu; jakmile se roztrhly mraky, upozornila manžela, ten všeho nechal a utíkal s mikroskopem na slunce fotografovat bacily. Pak ho zaujal zvláštní fakt: mikroby antraxu v nepříznivých podmínkách nehynou, pouze se změjí ve spóry sklovitého vzhledu, které vydrží roky, a pokud se pak krví či potravou dostanou do vhodného organismu, „ožijí“, množí se, zabíjejí. V tomto období Koch udělal svůj první velký objev: ne že mikroby způsobují nemoci, ale každý konkrétní druh způsobuje jednu konkrétní nemoc.

Kochovy postuláty

Jakmile shromáždil dost důkazů, vydal se na jaře 1876 do Vratislavi, nejbližšího města s univerzitou, předvést své výsledky vědeckým kapacitám. Učenci nestáli žasnout a nakonec toho venkovského doktora navrhli rovnou na profesuru!

Ministerstvu se však takový společenský skok zdál příliš kách... a tak se Koch vrátil ke svým pacientům a mikrobům.

Roku 1878 publikoval práci Výzkum etiologie infekcí v ranách, ve které šesti různým druhům chirurgické infekce přiřadil šest rozdílných druhů bakterií. Zde také poprvé publikoval zásady identifikace mikrobiálního agens:

1. *Přítomnost mikrobů při onemocnění.*
2. *Po odebrání možnost jejich vypěstování v čisté kultuře.*
3. *Schopnost mikrobů z kultury vyvolat chorobu.*

Dnes jsou tyto zásady pod jménem Kochovy postuláty známy v rozšířené formě z roku 1882:

1. *Patogenní bakterie musí být přítomna u každého klinického případu nemoci.*
 2. *Bakterie získaná od nakaženého jednotlivce musí být schopna rozmnožování v čisté laboratorní kultuře (ideálně v klonu z jediné bakterie), a to po několik generací.*
 3. *Opětovné naočkování této kultury (vnímavému) zdravému jedinci u něj musí vyvolat příslušnou nemoc s charakteristickými příznaky a odebrána z něj, musí vytvářet tutéž čistou laboratorní kulturu schopnou přenášet chorobu na dalšího (vnímavého) jedince.*
- To tedy je Kochův přínos číslo dvě (vědecky patrně nejvýznamnější).

Kochův bacil

V červnu 1880 je Koch povolán do císařského zdravotního úřadu v Berlíně s následujícím úkolem: „Pracujte si na čem chcete, bude to tak nejlepší.“

Jako první se tam naučil pěstovat čisté bakteriální kultury. Přitom zjistil, že v kapalině se mu kmeny mísí, proto hledal vhodné pevné prostředí. Napřed používal plátek vařeného bramboru, poté bujon zahuštěný želatinou, nakonec do dnes oblíbený agar.

Zajištěn, vybaven, odhodlán pustil se do hledání příčiny jedné z největších metel lidstva – tuberkulózy. Ta tehdy tvořila sedminu všech úmrtí, u lidí 15-40letých dokonce polovinu! Poněvadž se stále nedařilo najít jejího živého původce, převládal názor, že nemoc vzniká špatnou výživou, nebo že je jen variantou zánětu plic či rakoviny... Ani Kochovi s jeho talentem a zkušenostmi se nějakou dobu nedařilo. Pak opět zasáhla náhoda (která ovšem, jak známo, přeje připraveným). Během úporného hledání způsobu, jak potenciálního tuberkulózního bacila zviditelnit, sáhl i po lahvičce se starou metylénovou modří. Ponořil do ní preparát a nechal ho čtyřicet hodin máčet. Obarvil však pouze tkáň. Když ale k tomuto vzorku zkusmo přidal ještě kapku dalšího organického barviva, tentokrát hnědého, vyvstaly na modravém pozadí matné tyčinky. Ty pak izoloval, vyčistil od ostatních dlouhodobým pěstováním na pracně optimalizované živné půdě – sraženém krevním séru.

24. března 1882 na zasedání berlínské Fyziologické společnosti vystupuje s přednáškou, kterou uvádí památnými slovy: „Podařilo se mi objevit původce tuberkulózy, tuberkulózního bacila. Pro své tvrzení předkládám tyto důkazy.“

Koch navíc zcela jednoznačně prokázal, že všechny formy tbc způsobuje tentýž bacil a že nemoc se šíří nejčastěji kapénkami z kašle, což vedlo k první racionální ochraně. Za práce o tuberkulóze dostal roku 1905 Nobelovu cenu.

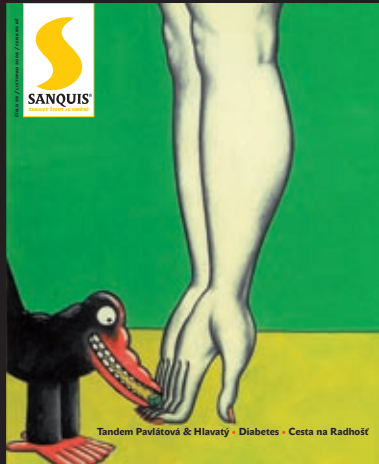
Sedmého dubna 1910 Robert Koch přednášel v berlínské Akademii. Dva dny nato dostal infarkt, na jehož následky 27. května 1910, ani ne sedmašedesátiletý, v Baden-Badenu zemřel. ■

Tentokrát na modravém pozadí vyvstaly matné tyčinky

Etiologie slezinné sněti Roberta Kocha

časopis SANQUIS®

Předplatte si SANQUIS ON-LINE,
Španělská 10, 120 00 Praha 2, tel.: 221 180 229, e-mail: predplatne@sanquis.cz

www.sanquis.cz

BUĎTE TAM, KDE VAŠI ZÁKAZNÍCI ČEKAJÍ

1400 ozvučených obrazovek
v čekárnách lékařů

Specializace:

praktický lékař pro dospělé

praktický lékař pro děti a dorost

gynekolog

WWW.MEDIAPHARMA.CZ

Tel.: 325 553 934, Fax: 325 553 935, E-mail: info@mediapharma.cz

Ze zahraničních serverů

Bakterie v ústech šíří meningitidu

Nebezpečné vlastnosti bakterie, obývající naši ústní dutinu, objevili švýcarští vědci. Dostane-li se tento nově objevený druh streptokoka do krevního řečiště, může způsobit zánět srdce, páteře i mozkových blan. Výsledky vědců otiskl odborný časopis *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology (IJSEM)*.

Vědci bakterii pojmenovanou *Streptococcus tigurinus* považovali dosud za neškodného obyvatele ústní dutiny. Avšak poté, co ji izolovali z krve pacientů trpících endokarditidou (zánětem vnitřní vrstvy srdce), meningitidou (zánětem mozkových blan) či spondylodiscitidou (infekčním onemocněním meziobratlových plotének a obratlů), bylo jasné, že se v ústech neškodná bakterie v krvi proměňuje v zákeřného a nebezpečného nepřítele. Přitom do krve se může dostat třeba při běžném krvácení z dásní.

„Objev bakterie a schopnost ji identifikovat u pacienta nám dává možnost zabránit jejímu šíření,“ uvedla vedoucí výzkumného týmu z Ústavu lékařské mikrobiologie na Curyšské univerzitě Andrea Zbidned. Další výzkum musí odhalit strategii bakterie – tedy způsob, jakým infekce vzniká. „To nám umožní léčit pacienta co možná nejrychleji pomocí správného léku.“

WWW.EUREKALERT.ORG

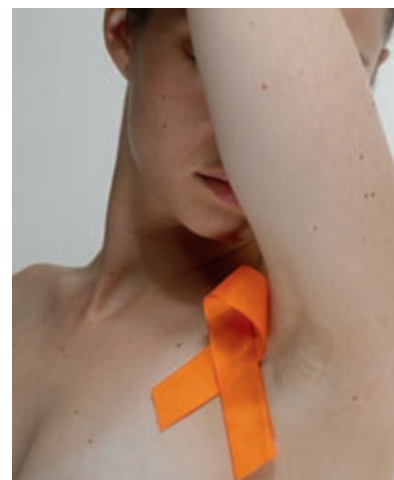
Nadějný lék na rakovinu kůže

Nový lék podávaný pacientům s pokročilou rakovinou kůže téměř na dvojnásobek prodlužuje dobu přežití, ukázala mezinárodní studie.

Pacienti s agresivním zhoubným nádorem kůže, melanomem, dosud při konvenční léčbě přežívali devět měsíců. Jak uvádějí autoři studie v *New England Journal of Medicine*, 132 pacientů ve Spojených státech a v Austrálii, kteří dostávali nový lék vemurafenib, žili v průměru šestnáct měsíců.

Vemurafenib (Zelboraf) byl již doporučen k schválení i pro Evropu. V poslední době byly takto ve zrychleném řízení schváleny v USA dva léky pro pozdní stadium nemoci, které pacientům přidávají několik měsíců života. Po více než deseti letech, kdy se žádné nové preparáty na léčbu rakoviny neobjevily.

Vemurafenib je však vhodný jen zhruba pro polovinu pacientů s rozvinutým melanomem, protože cílí pouze na nádory způsobené určitou genetickou mutací. WWW.BBC.CO.UK/HEALTH

Mikrobiologickému ústavu se podařilo v 80. letech vybudovat moderní biotechnologickou halu s vybavením, které mohlo posloužit také našim záměrům

Text **Jiří Wald**

Z HISTORIE FIRMY

MUCOS PHARMA CZ

Fenomén Wobenzym – a Mikrobiologický ústav ČSAV

„Moje statečná žena zanechala řadě lékařů, kteří zblízka viděli její zápas, jasný doklad o významu komplexní terapie při nádorových onemocněních. Jak ale přesvědčit ostatní? Jak pohnout stojatými vodami českého zdravotnictví?“ Takové otázky si kladl Jiří Wald na podzim roku 1983, když mu rakovina vzala manželku. Rozhodující se pro něj pak stalo setkání s Karlem Ransbergerem, majitelem firmy MUCOS Pharma GmbH. Společně s ním se rozhodl prosadit v Československu systémovou enzymoterapii.

Program Prevence a profylaxe civilizačních chorob, v jehož rámci jsme chtěli realizovat některé výzkumné projekty z oblasti alternativní medicíny, zaujal nejprve na tehdejší poměry velmi „osvíceného“ akademika Mosteckého. Rektor Vysoké školy chemicko-technologické nás doporučil ing. Ježkovi, řediteli neratovické Spolany. Dohodli jsme se, že na modelu chemické továrny, která se zásadním způsobem podílela na znečištění ovzduší v širokém okolí a tamní obyvatelstvo ohrožovala dioxiny, se pokusíme prokázat prospěšnost „nové koncepce prevence a profylaxe civilizačních chorob“. Hlavní důraz měl být kladen na celostní pohled na člověka (více na www.sanquis.cz/waldovi/special/spolana).

Po sérii náročných jednání se zdálo, že jsme už jen kousek od cíle. Pod výzkumným úkolem, jenž jsme nazvali nakonec Onkogeneze biologickými, chemickými a fyzikálními látkami, se samozřejmě také skrývaly „testy“ léků na bázi proteolytických enzymů, které vyráběla Ransbergerova firma MUCOS Pharma GmbH. Stačilo už jen projekt odstartovat a dveře k registraci Wobenzymu a Wobe-Mugosu mohly být otevřeny. Pak ale přišel nečekaný úder a dotyčné dveře se zase zabouchly. Stačilo, aby v dalekém Sovětském svazu zemřel generální tajemník strany...

Dnes už se to ani věřit nechce, že smrt jednoho starého muže mohla ovlivnit dění v tolika zemích a v takovém množství oborů lidské činnosti. Generální tajemník Jurij Andropov zemřel v Moskvě v únoru 1984 a jeho údajný chránělec v Čechách, ředitel neratovické Spolany ing. Ježek, začal postupně ztrácet svou pozici. To se pochopitelně projevilo na podpoře, kterou nám pro projekt v neratovické chemičce poskytoval a nepřímou nás chránil před nechvalně proslulým ministrem zdravotnictví Jaroslavem Prokopcem. V tomto momentě se odpůrci celostní medicíny vzpamatovali a zahájili tvrdou ofenzivu. Inženýr Ježek už nemohl vzdoro-

Ujímalí jsme se
pacientů,
které lékaři
posílali domů
umřít

Obchodní jednání se švédskou firmou Alfa-Laval, která dodávala technologické zařízení do nově budovaného výzkumného pracoviště v Mikrobiologickém ústavu. Zleva: Bárta, Spížek, Slavíček, Wald, Krumphanzl a ředitel divize fermentorů firmy Alfa Laval

vat, politický vliv místopředsedy Federálního shromáždění Kučery, který s námi také sympatizoval, nebyl dostatečně účinný. Komunisté ve vládě ho jako socialistu nebrali příliš vážně... Když už se zdálo, že celý náš projekt je odsouzen k zániku, podařilo se akademiku Mosteckému zachránit skupinu dr. Karla Černého z oddělení endokrinní onkologie Výzkumného ústavu endokrinologického v Praze 1. Prosadil, aby toto vědecké pracoviště, jež pro nás mělo velký význam při testování možných kancerostatických účinků nových preparátů, bylo převedeno pod Vysokou školu chemicko-technologickou (www.sanquis.cz/waldovi/special/dopisy). Tím vzal vítr z plachet našim oponentům z ministerstva zdravotnictví, kteří samozřejmě nechťeli vůbec připustit, aby léky jako Wobenzym a Wobe-Mugos byly v Československu testovány. Díky Mosteckému každý další výzkumný program doktora Černého, týkající se z velké části také Wobenzymu, se měl již realizovat pod ministerstvem školství. A tam měl Mostecký zatím neotřesitelnou pozici.

V té době jsem přešel do prognosticko-realizačního oddělení Mikrobiologického ústavu ČSAV a zde jsem za podpory svého šéfa ing. Františka Slavíčka zformuloval nový projekt na téma využití proteolytických enzymů. Podařilo se mi také vyjednat, že koordinací výzkumných prací byl pověřen Mikrobiologický ústav ČSAV a spolupracujícími organizacemi se staly nově založené Výzkumné pracoviště VŠCHT, opět vedené dr. Karlem Černým, a Oddělení klinické onkologie OÚNZ Praha-západ (více na www.sanquis.cz/waldovi/special/dopisy).

Zdálo se, že jsme překonali krizi. S německým Mucosem jsme byli stále v kontaktu prostřednictvím různých spojek, z nich nejdůležitějším článkem byl bývalý politický vězeň, hematolog a Ransbergerův přítel, MUDr. Miloš Adámek.

Neskrývaná nenávisť některých zdravotnických pracovníků nám již nemohla překážet díky ochraně, kterou nám teď poskytovala i ČSAV. Mohli jsme tedy rozvíjet své nápady, brzy se kolem nás vytvořila rozsáhlá skupina lidí, kteří pracovali na projektech mimo „hlavní, respektive státní“ medicínský proud. Teprve později a pochopitelně až po listopadovém převratu jsem pochopil, že ne každému, kdo nám pomáhal a kdo s námi spolupracoval, šlo skutečně o prosazování nových po-

hledů na medicínu. Ale kdo jakou roli v tomto nebývalém vzednutí odporu proti diktátu státní medicíny hrál, musí zhodnotit badatelé, kteří mají přístup do archívů bývalých tajných služeb komunistické StB.

Výzkumný underground – pharma disent

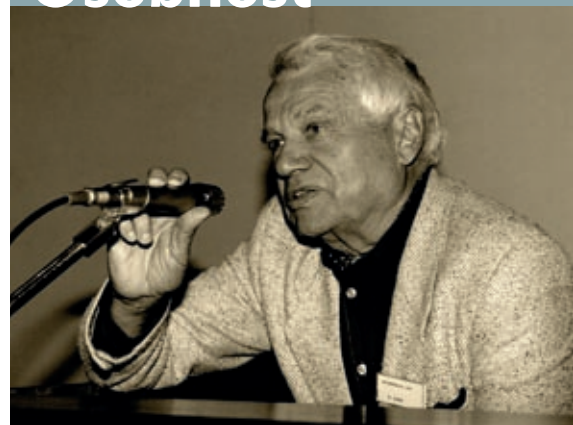
Nedávno zesnulý Ivan Martin Jirous, zvaný též Magor, charakterizoval ještě v době komunistické totality, co je to underground v kultuře: „Cílem undergroundu u nás je vytvoření druhé kultury. Kultury, která bude naprosto nezávislá na oficiálních komunikačních kanálech a společenském ocenění a hierarchii hodnot, jak jimi vládne establishment. Kultury, která nemůže mít za cíl destrukci establishmentu (což bylo v té době cílem lidí z undergroundu na Západě – pozn. autora), protože by se mu tím sama vehnala do náruče. A která zbaví ty, kdo se k ní budou chtít připojit, skepse, že se nedá nic dělat, a ukáže jim, že se toho dá dělat mnoho, když ti, kdo to dělají, chtějí málo pro sebe a víc pro druhé.“

Ano, přesně podle takového schématu se vytvářela a fungovala undergroundová kultura i v jiných oblastech života společnosti. Doporučuji v této souvislosti článek Magorův religiozní underground, který publikoval Jiří Schneider v časopise Křesťanská revue 6 / 2011. Autor píše, že „jednou z dosud nepřítis všímaných skutečností, týkajících se undergroundu, je jeho nikoliv manifestovaná, přesto však nepochybná religiozní kontaminace“. A pokračuje příměrem, a to, „že šlo o jakousi bio-religiozitu, čistou, nekultivovanou, geneticky nemodifikovanou, bez umělých teologických přísad, dochucovadel a konzervantů. Religiozitu volně rostlou, prokvetlou býlím a plevellem, implicitně přítomnou. Religiozitu žitou!“

Jsem dnes přesvědčen, že i naše kultura celostního pohledu na zdraví i nemoc, tak jak jsme ji obhajovali v rámci projektu Prevence a profylaxe civilizačních chorob, byla prodchnuta žitou religiozitou, která dávala našemu počínání hluboký smysl. Za velmi zvláštní, ba až tajemnou považuji skutečnost, kolik lidí nám pomáhalo – a to i těch, kteří stáli oficiálně na druhé straně barikády. Snad již tehdy také řada z nich viděla, v jaké křeči se socialismus nalézá a jaký to má katastrofální dopad na zdraví občanů. Odmítnutí léčby těžce nemocným z důvodu věku, náboženského vyznání či politické „nepříslušnosti“ bylo na denním pořádku, stát neměl na nákup kvalitních léků dolary a domácí výroba zaostávala. To byla pro nás výzva k hledání nových způsobů léčby a vývoje nových léčivých přípravků. Často jsme se v akademii ujímali pacientů, které lékaři odepsali a poslali je domů zemřít.

To byl také případ mcelského a loučeňského faráře P. Rudolfa Zimandla, přítele naší rodiny, kterému – podobně jako mé ženě – odmítli po operaci nádoru poskytnout cytostatika. Pro nemocnici, kde byl operován, byl beznadějným případem. Poslali ho domů umřít s cynickým doporučením, že si má potřebné léky opatřit z Vatikánu.

Snad v tom hrála roli také skutečnost, že nebyl „pacošem“, což byla hanlivá přezdívka pro faráře kolabující s komunistickým režimem v rámci církevní organizace Pacem in terris. V celém kraji byl pověstný svými odvážnými nedělními kázáními, která jsme často opisovali a rozšiřovali dále. Když onemocněl, poskytli jsme mu samozřejmě zahraniční léky, které putovaly přes hranice právě díky výzkumnému „undergroundu“ Mikrobiologického ústavu (více na www.sanquis.cz/waldovi/special/leky). Možná i díky této léčbě nakonec vážnou nemoc překonal, žil až do roku 2010. Zemřel v krásných 91 letech.

MUDr. Miloš Adámek

- Narodil se 16. 6. 1920 v Praze v rodině malíře Rudolfa Adámka. V roce 1951 byl komunisty zatčen a následně odsouzen za velezradu a špionáž na 15 let do vězení.
- V roce 1960 byl amnestován a bylo mu umožněno dokončit studium na lékařské fakultě. Většinu doby ve vězení prožil v tzv. Jáchymovském pekle, zde také vznikaly jeho práce o radioaktivních plísních.
- V rámci vězeňské nemocnice vybudoval biochemickou laboratoř, kde měl možnost studovat vliv radioaktivity na vězně. V této době začal pracovat na studii „Vliv malých dávek ionizačního záření na organismy po velmi dlouhou dobu expozice v přirozené radioaktivní lokalitě“, kterou směl obhájit jako kandidátskou práci teprve v roce 1994. Koncem šedesátých let se seznámil na lékařském sympoziu v Mnichově s Karlem Ransbergerem. Jejich přátelství zásadním způsobem ovlivnilo rozvoj enzymoterapie v Čechách. Po roce 1989 byl zvolen do parlamentu, pracoval jako hlavní lékař politických vězňů a angažoval se v křesťanské společnosti ACAT se sídlem v Paříži, která sledovala osudy politických vězňů na celém světě.
- Zemřel v Praze 22. 2. 1999.

Páter Zimandl se v roce 2009 mohl ještě setkat s papežem ve Staré Boleslavi

Pod lampou největší tma

Přesun našich aktivit pod Mikrobiologický ústav ČSAV znamenal pro výzkumnou práci na Ransbergerových proteolytických enzimech kvalitativní i kvantitativní zvrat. V ústavu jednak pracovali skvělí odborníci, kteří ochotně pomáhali s řešením řady dílčích problémů, jež náš neobvyklý projekt doprovázely. Jednak technologické vybavení ústavu bylo na poměry socialistické vědy skutečně špičkové, takže jsme se po dohodě s Karlem Ransbergerem rozhodli, že se pokusíme získávat trypsin biotechnologicky. Ředitel ústavu akademik prof. Vladimír Krump-hanzl byl silná politická figura, což bylo tehdy pro financování ústavu rozhodující. Díky jeho kontaktům se zřejmě podařilo zajistit ústavu peníze na vybudování moderní biotechnologické haly s vybavením, které mohlo posloužit také k našim záměrům.

Všichni jsme věděli, že ústav díky časté ředitelově „společenské únavě“ fakticky řídí šéf našeho oddělení, ing. Slavíček, a ten měl pro naše záměry pochopení. Nechával nám ve všech ohledech volné ruce, podařilo se nám navázat spolupráci také s lidmi z ostatních ústavů ČSAV, kteří pracovali na podobně neobvyklých projektech, a také s některými západními vědeckými pracovišti.

Velmi důležitá byla naše spolupráce s profesorem Güntherem Heimem z Katedry pracovního lékařství Univerzity v Heidelbergu, který se věnoval mimo jiné vývoji nových diagnostických přístrojů pro včasné zjišťování nádorových procesů v lidském organismu. Díky němu a díky podpoře akademika Mosteckého se nám podařilo koncem roku 1985 vycestovat do Spolkové republiky Německo a jednat s firmou Ultrakust, která zajišťovala výrobu přístrojů pro naše depistáže (www.sanquis.cz/waldovi/special/ultrakust). Při této cestě do Německa jsem se v Mnichově opět sešel s Karlem Ransbergerem. ■

ÚRYVEK Z PŘIPRAVOVANÉ KNIHY J. WALDA MEDICÍNA TROCHU JINAK, WWW.SANQUIS.CZ

Na protější straně:

Mezi pacienty prof. Maxe Wolfa patřili slavní herci z Hollywoodu, stejně jako vážení vědci, lékaři a další osobnosti. Nikdy však neodmítl pomoci ani těm nejhudším pacientům.

Pomáhali nám také lidé z druhé strany *barikády...*

Z historie enzymoterapie

Prof. Max Wolf, otec systémové enzymoterapie

Původně všestranně nadaný technik a malíř, později především lékař a vědec. Narodil se 22. října 1885 ve Vídni. Část dětství prožil se svou rodinou na velkostatku v západních Čechách, několik měsíců navštěvoval německé gymnázium v Praze. Ve Vídni vystudoval civilní inženýrství a otevřel si prosperující konstrukční kancelář. Během studia si přivydělával malováním a za své umělecké portréty získal cenu císaře Františka Josefa I.

Začátek první světové války ho zastihl na návštěvě u bratra v New Yorku, kde již zůstal natrvalo. V následujících letech vystudoval Fordhamskou univerzitu a získal titul doktora medicíny. Medicíně se pak plně věnoval celý svůj další život, 16 let působil jako lékař Metropolitní opery a postupně se stal lékařem Charlieho Chaplina [1], Marlene Dietrich [2], Marilyn Monroe [3], Clarka Gablea [4], významných politiků, bankéřů a slavných umělců. V USA dosáhl věhlasu zázračného lékaře. Vedle svých zámožných klientů se však zároveň nezištně věnoval obyčejným pacientům, ty nejhudší léčil úplně zadarmo.

Ve své vědecké práci se zabýval především léčebným působením enzymů na lidský organismus. Založil nový medicínský obor systémovou enzymoterapii a společně se svou spolupracovnicí Helenou Benítezovou sestavil enzymové směsi WoBe-enzymy (podle počátečních slabik jmen Wolfa a Benítezové), které byly jedním z tajemství jeho lékařského úspěchu. Enzymové léky vyrobené na základě mnohaletých výzkumů doktora Maxe Wolfa a jeho spolupracovnice Heleny Benítezové pomohly už milionům pacientů na celém světě. Využívají působení perorálně podávaných směsí přírodních enzymů na lidský organismus, s nejlepšími výsledky při léčbě zánětů, otoků a poruch imunity.

Prof. Max Wolf zemřel ve věku 91 let v roce 1976 v Bonnu.

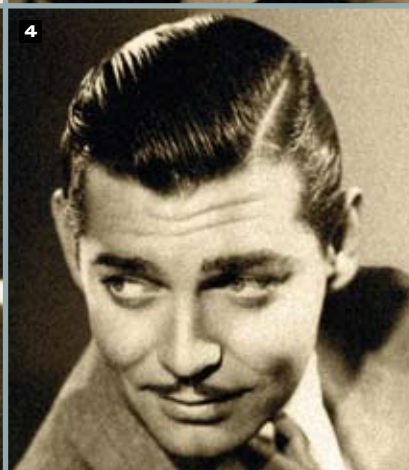
O profesorovi Maxi Wolfovi více ve filmu **Zakladatelé systémové terapie...**

O autorovi tohoto textu Jiřím Waldovi více ve speciálu **Sanquisu**

Max Wolf se narodil ve Vídni, ale medicíně se věnoval v USA. Byl lékařem Metropolitní opery, mezi jeho pacienty patřila řada umělců.

Založil nový *medicínský* obor

Pro zdravý úsměv našich dětí

Děti v ČR mají 2,5krát více zkažených zubů než děti ve státech, jako je Švýcarsko nebo Dánsko. Zubnímu kazu lze spolehlivě předejít správnou péčí – proto byl pro školní děti připraven a do praxe uveden projekt Dětský úsměv.

Během pravidelných lekcí zařazených do školního rozvrhu představí odborná pracovníce projektu dětem srozumitelně a hravou formou souvislosti mezi účinným čištěním zubů, výživou a vznikem zubního kazu. Nejdůležitější částí každé lekce je praktický nácvik správného čištění chrupu. K tomu děti dostanou na začátku školního roku kvalitní zubní kartáček. Zahraniční zkušenosti ukazují, že opakovaný praktický nácvik čištění je základem úspěchu podobných akcí. Systematičnost výuky je významně podpořena pracovními sešity, které ilustroval Miloš Nesvadba. Naše pracovníce také používají pro názornost a upoutání pozornosti a zájmu dětí další obrázky Miloše Nesvadby, kvízy, modely chrupu a jednotlivých zubů apod. Ve školách začínáme pracovat v první třídě, cyklus poté pokračuje v dalších ročníchích.

Průběh

- 1.–3. ročník: 6 návštěv během školního roku
- 4. ročník: 4 návštěvy během školního roku

Hledáme partnery, kteří by se podíleli na financování projektu. Náklady na projekt pro jednu třídu pro jeden školní rok činí 7 500 Kč. Při současném počtu 129 tříd představují tyto náklady pro školní rok 2011/2012 celkem 967 500 Kč.

Více se dozvíte na:
www.ceskyzelenykriz.cz

generální partner

hlavní partneři

LÉKÁRNA
VÍ TAL

PROFIMED

partneři

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 2

mediální partneři

SANQUIS

StomaTeam

dárci

Autokomplex Menčik, MUDr. Kamil Beneš, Česká sportovní a.s., GSP SIGN & DESIGN s.r.o., Markus Hermann, MBA, Marta a Petr Matuškoví, Purtex, s.r.o., Mag. Margund Schuh, SIDNEYMANN s.r.o., MUDr. Roman Tichý, Stanislav Váňa, VÖT - spolek Rakušanů žijících v Čechách.

Zaostřeno na oči

Zánět optického nervu a další náhlé stavy

Zánět optického nervu znamená většinou rychlou ztrátu zraku, provázenou značnou bolestí. Také všechny ostatní akutní stavy v oftalmologii jsou spojeny s náhlým zhoršením vidění nebo dokonce oslepnutím a vyžadují urgentní lékařský zásah.

Mnohé tyto situace souvisejí s věkem pacienta a jsou odrazem jeho celkového zdravotního stavu. Včasná diagnóza je důležitá, protože dnes jsou již k dispozici léčebné možnosti, jak ovlivnit průběh u značné části těchto onemocněných. Léčba je pak multioborová a podílí se na ní oftalmolog, neurolog, internista, diabetolog a další odborníci.

V minulém čísle Sanquis jsme se věnovali **krvácení do sklivce**, jež vidáme u diabetiků a pacientů s hypertenzí. **Okluzi** neboli **uzávěr centrální retinální artérie**, při němž dochází obvykle k náhlé ztrátě zraku, způsobuje zase embolizace nejčastěji vmetkem ze srdce nebo z ateromatózně změněných karotid. **Okluze centrální retinální vény** postihuje především starší lidi a také ženy užívající antikoncepci. **Amaurosis fugax**, jež způsobuje náhlou několikaminutovou ztrátu vidění jednoho oka, je zapříčiněna zase okluzí stejnostranné karotidy a uvolňováním drobných trombů z ateromatózních plátů. **Přední ischemická optická neuropatie (AION)** nastává po okluzi respektive embolizaci zadních ciliárních artérií oka. V podstatě jde o malý infarkt přední části papily optického nervu. **Odchlípení sítnice** se projeví náhlou nebo postupnou ztrátou vidění většinou v souvislosti s úrazem, např. úderem do hlavy, u vysoké krátkozrakosti nebo u pacientů po předchozí nitrooční operaci např. po šedého zákalu...

Zánět optického nervu

Většinou postihuje mladší osoby mezi 20. až 40. rokem věku. Nejčastější příčinou je roztroušená mozkomíšní skleróza, ale mnohdy se etiologicky nedaří nic nalézt. Ztráta zraku je obvykle monokulární, rychlá, někdy doprovázena bolestí při pohybech oka. Občas se zhoršení projevuje po horké koupeli nebo fyzické námaze. Objektivně mimo ztrátu zraku na oku nic patologického nepozorujeme (jen hůře reagující širší zornice). Pacient patří do rukou oftalmologa, který doporučí další postup.

Akutní glaukomový záchvat

Příčinou záchvatu je zvýšení nitroočního tlaku k hodnotám 60 až 80 torrů (norma kolem 20 torrů), je třeba urgentní řešení. Vedoucím příznakem je krutá bolest vyzařující z oka do okolí, do hlavy a týlu spojená někdy s nauzeou a zvracením. První kontakt s pacientem může vést i k mylné diagnóze náhlé příhody břišní, při-

padně migrény. U glaukomu si pacient stěžuje na pokles vidění. Již makroskopicky můžeme pozorovat zašednutí rohovky oka (vypadá jako zamřené sklíčko od hodinek) a také vidíme, že oko je podrážděno. Často bývá širší, nereagující zornice. Oko je při záchvatu „tvrdé jako kámen“. Orientačně nitrooční tlak zjistíme palpací oka (položíme oba ukazováky na zavřené oči při pohledu dolů a střídavě na bulbus tlačíme). Při vyšetření porovnáváme tvrdost oka s druhým zdravým bulbem.

Příčinou akutního záchvatu u glaukomu je většinou uzavěr duhovkorohovkového úhlu, ke kterému predisponují lidé s mělkou přední komorou, např. ti, co mají hypermetropii. Pacient se záchvatem glaukomu patří na oftalmologické pracoviště, protože déle trvající nitrooční tlak ničí struktury oka a poškozují cévní a nervové zásobené zrakového terče.

Pro snížení nitroočního tlaku se jako první pomoc podává perorálně acetazolamid (Diluran a 500mg) nebo infuze Manitolu. Do postiženého oka kapeme opakovaně Pilokarpin, který pomáhá odtoku nitrooční tekutiny. Významným léčebným postupem je laserová iridotomie, která umožní komunikaci mezi přední a zadní komorou oka. Po zklidnění a stabilizaci klinického obrazu se rozhodujeme, zda indikovat další konzervativní terapii nebo nitrooční operaci.

Oftalmická migréna

Přechodná vasospastická porucha vidění je doprovázena přechodnými výpady zorného pole a někdy i úplnou poruchou vidění. Etiologicky se jedná zřejmě o poruchy mikrocirkulace v mozku nebo ve vlastním oku. Znepokojující příznaky většinou spontánně mizí do 45 minut

Úrazy. Mechanismy poranění oka jsou velmi různorodé od mechanického působení po chemický inzult. Také charakter a závažnost poranění jsou různé. Úrazy oka patří do rukou specialisty – oftalmologa, který určí přesnou diagnózu, rozsah poranění a řídí terapii. ■

CELÝ SERIÁL O OFTALMOLOGII, KTERÝ PÍŠE
MUDR. MILAN ODEHNAL, MBA., NAJDETE NA
WWW.SANQUIS.CZ

PODPORĚNO : MZO FNM 2005.

CZ.2.16./3.1.00/24022

Na Aljašku!

Byla to první cesta po Aljašce, kterou Martin Loew podnikl. „Poprvé v životě jsem sedl do mořského kajaku a tři dny pádloval mezi krami jednoho z pobřežních ledovců. Pak jsem zase nasedl do malého vrtulového letadla a přistál na horském ledovci, abych se dostal co nejbližší k nejvyšší hoře Severní Ameriky – Mt. McKinley. V národním parku Denali jsem probděl celou noc jenom proto, že krása okolní scenérie mi prostě nedala spát, a tu nádheru jsem chtěl bez přestání pozorovat a fotit. V horách Wrangell jsem pak prozkoumal veliký údolní ledovec a prošel se po jeho povrchu. Obdivoval jsem tu ledové potoky s vodopády i hluboké trhliny zatopené temně modrou vodou. Poprvé v životě jsem se v lese setkal tváří v tvář s velkým hnědým medvědem grizzly, ale také s losy, soby, vlky, orly a pochopitelně s komáry. Tolik divokých zvířat jako na Aljašce jsem na žádné ze svých cest dosud neviděl.”

Tak popisuje výpravu, která byla od dětství jeho snem. Když ho konečně mohl uskutečnit, zamířil nejdříve k Yukonu na Klondike, pobyl v legendárním městě Dawson, aby nakonec propadl kouzlu aljašské divočiny. Znamý cestovatel sice původně vystudoval biofyziku na matematicko-fyzikální fakultě, ale raději než vědeckým bádáním naplňuje svůj život – jak říká – cestováním „s očima otevřenýma a fotoaparátem v ruce”.

Dnes už toulání po světě považuje za své povolání. Na cestě žije vlastně už od svých 24 let, vedle mnoha evropských zemí procestoval téměř celé jihoamerické Andy od rovníku až po Ohňovou zemi v Patagonii, africké Maroko, Turecko, Thajsko, teď objevuje také Sibiř.

A co dělá, když zrovna nebalí batoh, nebo se nešplhá někde po horách? O svých výpravách píše, vypráví, pořádá přednášková turné. „Aljaška – divočina zlatého severu” je tématem současného jarního turné Martina Loewa. Během celovečerních živě komentovaných projekcí představuje v 22 měsících ČR svou nejnovější digitální diashow. Tu naplnil fotografiemi nejryzejší severské divočiny, k nimž vypráví příběhy plné dobrodružství i humoru. ■

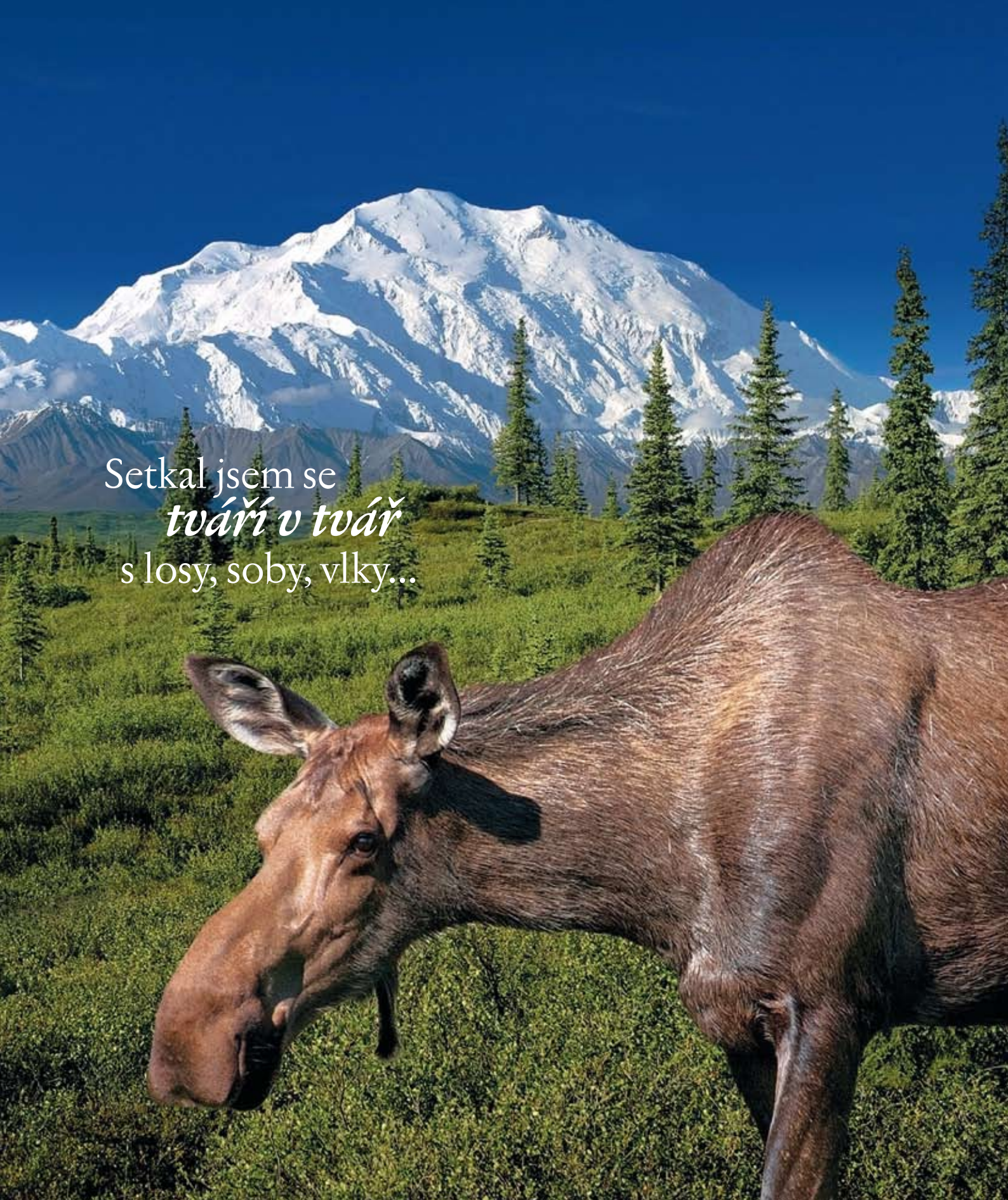
VÍCE INFORMACÍ NA WWW.PROMITANI.CZ/ALJASKA

Starý zálesácký srub na Aljašce

Na protější straně:
Mount McKinley na Aljašce je se
svými 6194 metry nad mořem
nejvyšší horou severní Ameriky

Krása scenérie mi
nedala spát, musel jsem ji
bez přestání *pozorovat*
a fotit

A photograph of a moose in a lush green meadow. In the background, there are several tall evergreen trees and a large, rugged mountain peak covered in snow under a clear blue sky. The moose is in the foreground, facing left, with its head slightly lowered.

Setkal jsem se
tváří v tvář
s losy, soby, vlky...

Domovem
značky
Cadillac
je americké
město Detroit

Luxusní bourák parkující
v aljašském městě Skagway

CESTY

**Grizzly (*Ursus arctos horribilis*)
v aljašské přírodě**

... a poprvé v životě
jsem se také osobně potkal
s *medvědem grizzly*

Experimentální maják

Londýnské doky ztratily výsadní postavení, začaly chátrat...

Útočiště tu našli především umělci
Na protější straně: Americká restaurace Fat's Boy Diner ze čtyřicátých let

Na severním břehu řeky Temže se v bývalých docích nachází umělecké centrum Trinity Buoy Wharf. Vzniklo z opuštěné továrny. Kromě historických budov, mezi nimiž stojí modernistické struktury poskládané z vyřazených přepravních kontejnerů, tu je i jediný zachovaný maják v Londýně.

Když byla v 16. století v Londýně založena Korporace Trinity House (Dům svaté Trojice), měla na starosti loďní navigaci u anglických břehů, výrobu bójí a údržbu majáků. Až o půl století později, v roce 1863, byl k budově skladiště přistavěn Experimentální maják, jenž sloužil k testování světelného zařízení či školení budoucích strážců majáků. Maják měl jednoho stálého obyvatele – Michaela Faradaye, vyučeného vazače knih. Při své práci se jednou začel do knih o chemii, posléze do spisů Isaaka Wattse. To jej přivedlo na vědecké přednášky, až se nakonec stal asistentem v Royal Institution. Vymyslel základy pro vývoj elektromotoru nebo generátoru, po dlouhá léta byl poradcem Korporace Trinity House, podílel se na konstrukčních inovacích v optice a elektrickém osvětlení majáků. Tady, u Temže.

Kontejnerové město

Šedesátá léta minulého století přinesla americký vynález, standardizované přepravní kontejnery, a námořní přeprava se změnila k nepoznání. Během krátké doby ztratily londýnské doky výsadní postavení, začaly chátrat. Stejný osud postihl i Trinity Buoy Wharf. Zdálo se, že tu zbudou jen ruiny.

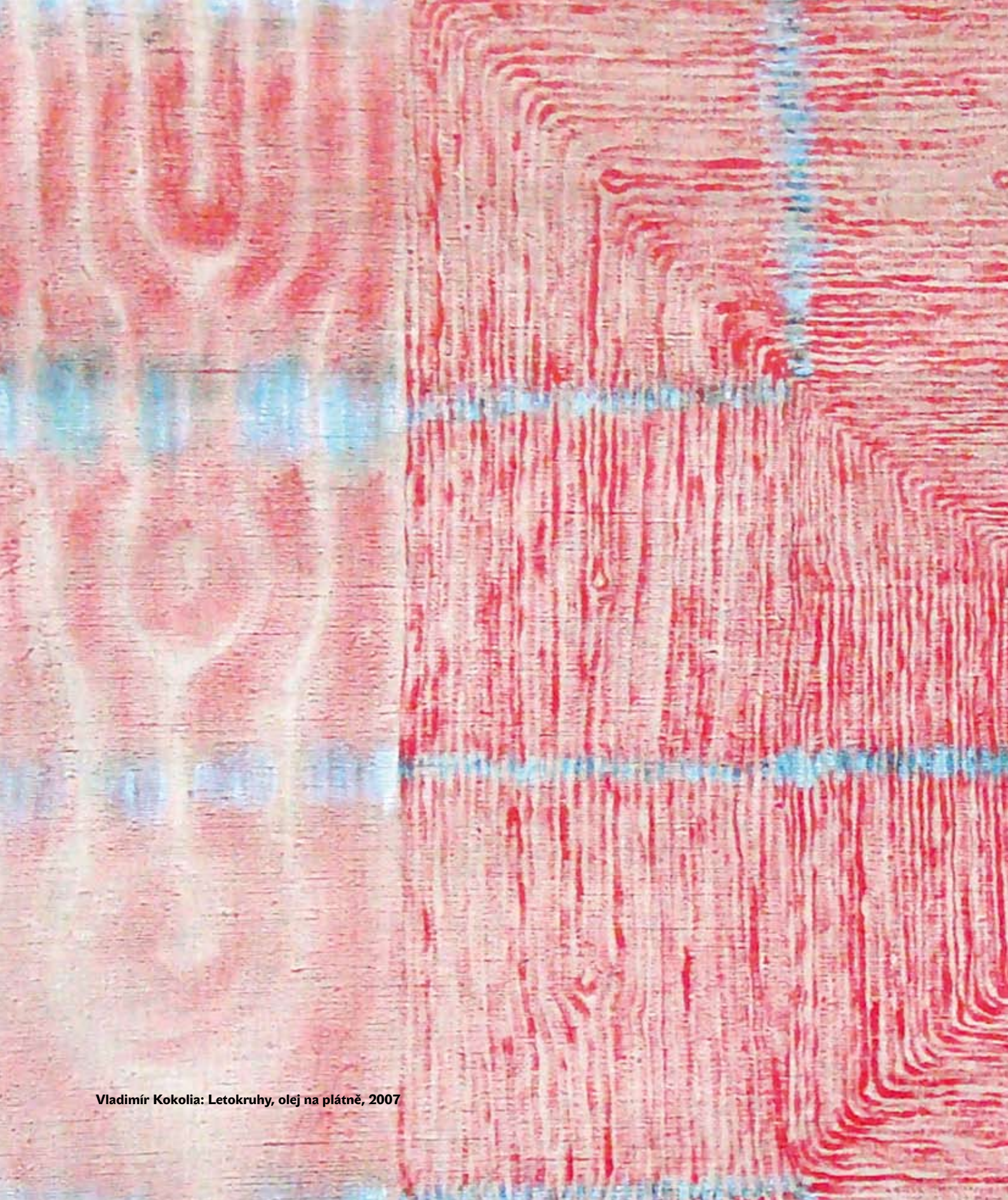
Naštěstí o pár let později získala pozemky korporace LDDC a díky ní se zpustlé, devastované místo proměnilo na kreativní podnik. Jméno bylo ponecháno a chráněné historické budovy z viktoriánské éry byly opraveny, na prázdných parcelách vyrostly struktury z vyřazených přepravních kontejnerů.

V „kontejnerovém městě“ našli útočiště především umělci, ale najdou se tu i kanceláře – například společnosti Thames Clipper, jejíž lodě obstarávají veřejnou dopravu po řece Temži. „Díky tomu, že v našem kulturním komplexu sídlí několik renomovaných firem, můžeme umělcům poskytnout studia za nižší nájem,“ říká manažer centra John Burton. Galerie, baletní i základní škola, sklad kostýmů pro Anglickou národní operu, kavárna a dokonce americká restaurace Fat's Boy Diner ze čtyřicátých let tu našly své útočiště.

A bývalá dominanta, experimentální maják? Světlo z něj už dávno Temži neosvětluje. Přesto není prázdný. Naplňuje jej hudba, a to ne ledajaká. Zní tu Longplayer, skladba, kterou zkomponoval Jem Finer tak, aby bez přerušení a opakování hrála celé milénium. První tóny zazněly v roce 2000. ■

Historické
budovy
z viktoriánské doby
byly opraveny

Vladimír Kokolia: Letokruhy, olej na plátně, 2007

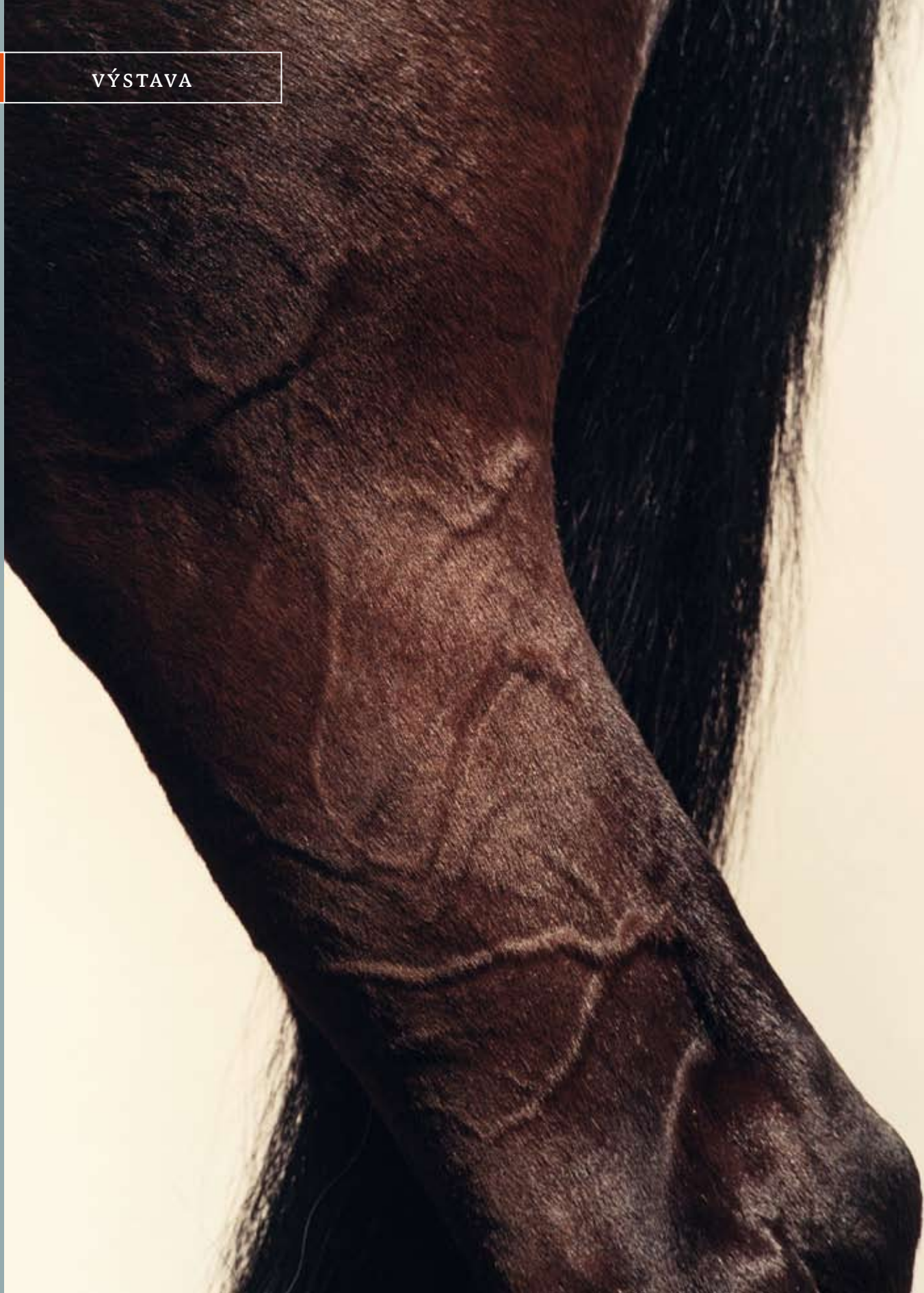
Putování Jiřího Trnky
po světě • MeetFactory •
Premiéra filmu Kluk na kole
• Koto Bolofo

UMĚNÍ

Výstavy, film, nové knihy a CD

VÝSTAVA

Koto Bolofo

O harmonii mezi předměty a lidmi

Sedm let putoval fotograf Koto Bolofo po dílnách módního domu Hermès. Sedm let pozoroval řemeslníky při práci, odhaloval jejich duši, pronikal do řemeslných obřadů. A fotografoval. Proč vlastně? Ve slavném módním domě působí už řadu let a došel k závěru, že Hermès trochu usnul na vavřínech. Jednoho dne tedy vstoupil do kanceláře Jeana-Louise Dumase, tehdejšího prezidenta, a předložil mu svůj nápad fotografovat dílny. Pan Dumas usazený za stolem trochu nezúčastněně poslouchal a pak ho přerušil a zeptal se, odkud pochází. Otázka Bolofoa překvapila, zaraženě odpověděl, že z malé vesnice v jihoafrickém království Lesotho. A světe div se, v tu ránu se mu dveře do dílen otevřely. Pradědeček Jeana-Louise Dumase totiž v roce 1832 sloužil jako misionář právě v Lesothu a kmen, ze kterého fotograf pochází, chránil misionáře před útoky Zuluů.

Tak začala sedmiletá pouť Koto Bolofo. Pěkně od podlahy, u bot. Tři dny seděl v koutě dílny a sledoval práci obuvníka. Jeho pohyby, tvary, které se pod jeho rukama proměňovaly, vnímal a vstřebával náladu kolem. Až se, jak sám říká, stal neviditelným. Pak teprve začal fotografovat. Postupně navštívil dílny, ve kterých vznikají koňská sedla, kabelky, šátky, parfémy i oblečení. Ten zvláštní svět, plný vůní, nálad, obrazů, svět domu Hermès, je díky němu zachycen v jedenáctidílné knize nazvané prostě La Maison. Třiatřicet fotografií představil Koto Bolofo v pražském Francouzském institutu osobně. ■ GALERIE 35, IFP, PRAHA, DO 31. 3., WWW.IFP.CZ

Zvláštní svět *plný* nálad, vůní, obrazů

Vaše fotografie jsou oslavou práce řemeslníků, ale lidé se na nich, ale spouťady na výstavě, moc neobjevují. Proč?

Je pravda, že pokud se na fotografii objeví člověk, je zajímavější. Mně šlo ale především o pocit, který ve mně dané oddělení či pracovní postupy vyvolaly. Podívejte se třeba na tuto fotografii. Je na ní pouze ucho kabelky Kelly. Díváte se na ni, vnímáte ji svými smysly a zároveň ve vás vzbuzuje jakousi intelektuální hádanku. Musíte přemýšlet, co

vyjadřuje. Vyvolávat otázky a emoce, to je přece úžasné.

Vaše snímky vypadají, jako by byly precizně aranžované...

Nic nearanžuji. Kdybych je aranžoval, předměty na nich by ztratily svou rovnováhu. Musíte se umět dívat. Každý detail má své místo a vy musíte přijít na to, který detail je vlastní danému předmětu. Sám jsem si postupem času vytvořil vlastní rukopis – nechávám věci tam, kde jsou. Uchovávám vzácný okamžik bezčasí.

Další vaší knihou je portrét lorda Snowdona. Byla to odlišná práce?

Tato kniha je poctou životu a dílu lorda Snowdona, vynikajícího britského fotografa, který se oženil se sestrou královny Alžběty II., princeznou Margaretou. Fotografoval jsem jej mezi předměty, ke kterým má on sám vztah. V jeho světě. Takže i obyčejná sklenice, která mu patřila, vytvářela harmonii. Vzácnou harmonii mezi předměty a člověkem. A ta je pro všechny mé fotografie podstatná. ■

Text **Jan Chlábek**

František Kaván

Národní galerie v Praze připravila komorní, ale velmi atraktivní výstavu děl malíře a básníka Františka Kavána (1866–1941), který patřil k nejvýznamnějším českým krajinářům přelomu 19. a 20. století. Expozice, která zahrnuje jak obrazy, tak kresby a grafické listy, se orientuje na jeho umělecky vrcholné období, na léta 1894–1899, a poprvé seznamuje kulturní veřejnost i s konvolutem prací, jež Národní galerie zakoupila teprve v nedávné době. Kavánovu tvorbu doprovází též práce jeho současníků – Antonína Chittussiho, Karla Hlaváčka a Jaroslava Panušky.

František Kaván, který sám sebe charakterizoval jako „romantického symbolistu“, pocházel z písmácké východočeské rodiny chalupníků. Kavánův původ – bytostný vztah ke krajině a k literatuře – významně ovlivnil jeho tvorbu. Na Akademii výtvarných umění v Praze byl žákem Julia Mařáka, svými obrazy navazoval také na umění Antonína Chittussiho. Pro Kavánovu tvorbu je příznačné vzájemné prolínání výtvarného a básnického obrazu. Řada jeho pláten ostatně nese názvy Kavánových básní se symbolickou a dekadentní poetikou, které publikoval zejména v *Moderní revue* a *Volných směrech*; jeho výtvarné gesto i tituly jeho děl byly též zpětně ovlivněny básněmi Kavánových druhů zejména z okruhu *Moderní revue*.

S Kavánovou básnickou tvorbou souzněla i jeho krajinomalba (většinou z oblasti Podkrkonoší, Železných hor, Jičínska a Českého ráje), která nebyla realistickým zachycením přírody, ale nositelem symbolického významu. K jeho blízkým přátelům patřil Jiří Karásek ze Lvovic, Karel Hlaváček, Jaroslav Panuška, Kavánovu výtvarnou činnost podporovali svými texty F. X. Šalda i S. K. Neumann. Hmotného zabezpečení Kaván paradoxně nabyt až ve 30. letech, kdy už byla jeho tvorba značně vyčpělá. Právě tehdy se jeho obrazy staly předmětem intenzivního sběratelského zájmu a byly v této době i oblíbeným námětem falzifikátorů. **NG, PALÁC KINSKÝCH, KONÍRNA, PRAHA, DO 13. 5., WWW.NGPRAGUE.CZ**

Kluk na kole

Belgičtí bratři Jean a Luc Dardennové staví s oblibou své hrdiny z okraje společnosti – drobné zlodějíčky, nezaměstnané dívky, imigranty a imigrantky – před těžká etická dilemata a ukazují na jejich příkladech limity lidskosti v morálně pokřiveném prostředí. I v Klukovi na kole vyprávějí příběh postavy, které osud příliš nepřál. Dvanáctiletý Cyril (Thomas Doret) je na počátku puberty na životní křižovatce. Nezkrotný temperamentní blondák se nedokáže vyrovnat s tím, že jeho nevyzrálý otec (Jérémie Renier), jenž si našel novou partnerku, ho umístil do dětského domova. Kromě toho, že se při útěcích z ústavu snaží přiblížit k otci, jehož lhostejnost nechápe, navazuje křehce důvěrné pouto s kadeřnicí Samanthou (Cécile de France), která si vzdorovitěho chlapce oblíbí a začne si ho brát domů na víkendy. Jenže zhrzený Cyril není schopný přijmout náklonnost nabízenou bez nároků a přidává se k místnímu teenagerskému gangu. Dynamická kamera sleduje svět z perspektivy zmateného kluka, jenž svou energii vybíjí nejčastěji při divokých jízdách na kole. Perfektně vysoustružený minimalistický příběh se vyhýbá patosu, ale vtahuje diváky účinně do hlavy protagonisty, který musí rychle dospět. Opouští nezkaženost dětského světa a setkává se s pokrytectvím a proradností dospělých.

PREMIÉRA 15. 3., WWW.ARTCAM.CZ

Film
měsíce

Cyrl *vybíjí*
svou energii při
divokých jízdách

Divadlo
měsíce

MeetFactory

Spojovat rockové kluby, industriální prostory či galerie s divadlem není u nás příliš obvyklé. Chcete-li ale vědět, co současného se v divadle – a to i nealternativním, tedy s pevně daným dramatickým textem – odehrává, neměli byste tyto scény vypouštět. Tak jako pražskou MeetFactory, která je současné experimentální dramatické tvorbě u nás asi nejvíce nakloněna. Nebo tomu tak bylo od jejího založení před čtyřmi lety. Divadelní dramaturgii tam měl na starost tehdejší student divadelní vědy FF UK a spolupracovník jiného pražského klubu nezávislého umění Jan Horák. Bohužel v únoru z tohoto postu odešel. Končí se tak jeho čtyřletá mise, během níž z MeetFactory vytvořil výrazné centrum českého performing arts a „betonového“ (rozuměj syrového) undergroundu. Pro divadlo objevil výtvarníka Michala Pěchoučka, velký prostor dal režiséru Michalu Bambuškoví, zval i zahraniční režiséry, inscenoval náročné současné texty a dramaturgie. Posledním jím připraveným projektem je zpověď „vykrouceného“ homosexuálního páru, reliktu polské normalizace 80. let minulého století, Buzní kříž. Podle románu Michała Witkowského (1975) Lubiewo z roku 2005 jej Jan Horák zdramatizoval s Miroslavem Bambuškem, který inscenaci režíroval. Hrají Tomáš Jeřábek, Karel Dobrý a Roman Zach. Na cokoli divadelního nyní stojí do MeetFactory zajít. Dokud nebude pozdě. Jana Horáka v únoru v MeetFactory nahradil absolvent DAMU Jan Tošovský, blízký spolupracovník režisérky Lucie Málkové, člen skupiny Havranprkno. Program, s kterým přichází, je prý politické divadlo. Jeho první činem v MeetFactory byla aktualizovaná verze méně známého dramatu Friedricha Schillera Parazit v úpravě a režii brněnského režiséra Jiřího Honzírka, jež měla premiéru v únoru. Doufejme, že i jeho éra bude nakloněna alternativním proudům současného divadla včetně dramatické literatury. **MEETFACORY, PRAHA, PARAZIT, 4. 3., BUZNÍ KŘÍŽ, 19. 3., WWW. MEETFACORY.CZ**

Jiří Trnka ve službách imaginace

V Mnichově byla koncem února zahájena obsáhlá výstava o životě a díle Jiřího Trnky, kterou organizuje síť Českých center u příležitosti jeho 100. výročí narození. Jiří Trnka ve službách imaginace – tak byla nazvána expozice, která v dalších měsících objede celý svět.

1

2

**Výstava
ve světě**

Nemohli jsme v Mnichově opomenout takto slavné výročí, které bylo dokonce zařazeno do oficiálního seznamu výročí UNESCO pro rok 2012. Podobně jako české sklo patří český animovaný film k pojmům, které si v Německu každý spojuje s naší republikou. Generace dětí vyrůstaly s Krtečkem Zdeňka Millera, filmy Karla Zemana (film Cesta do Pravěku tu vyšel na DVD). Rovněž Pan Tau a další seriály, které v sedmdesátých a osmdesátých letech vznikaly v česko-německých koprodukcích a které mísí prvky animovaného a hraného filmu, jsou dodnes velmi oblíbené.

Jiří Trnka a jeho obsáhlé režijní a výtvarné dílo je však v německy mluvících zemích takřka neznámé, a i proto jsme se rozhodli představit jeho život a tvorbu nejen výstavou, která zachycuje milníky jeho života a upozorňuje na výtvarnou stránku jeho díla, ale také projekcemi Trnkových filmů.

Nadšené reakce publika při vernisáži filmů Zasadil dědek řepu, Vášeň a Ruka, které jsme v jejím rámci uvedli, naše očekávání potvrdily, po každém filmu následoval spontánní potlesk.

Kurátorky Lucie Vlčková (výstavní část projektu) z UMPRUM a Michaela Mertová (filmová sekce prezentace) z Národního filmového archivu vytvořily panelovou výstavu představující reprezentativní výběr z Trnkovy rozsáhlé tvorby, zahrnující všechny výtvarné obory, ve kterých se umělecky realizoval. A nejen to, projekt rovněž poukazuje na Trnkovu práci pro světové výstavy Expo'58 v Bruselu a Expo'67 v Montrealu. Samozřejmě zvýšená pozornost je věnována jeho filmovému dílu a jeho přínosu pro animaci.

Kromě výstavy České centrum připravilo od 9. do 11. března ve Filmmuseu Mnichov výběr z Trnkových filmů. Na celé rozsáhlé výstavě se kromě Českých center podílela řada partnerů, patří k nim kupříkladu Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Národní filmový archiv, Západočeská galerie v Plzni, Východočeská galerie v Pardubicích a řada dalších. Velmi vydařenou grafiku celé výstavy realizoval Štěpán Malovec.

Po Mnichovu bude dílo Jiřího Trnky putovat prostřednictvím naší sítě a zastupitelských úřadů doslova po celém světě, a to v rozličných formách – v podobě výstavy, filmové retrospektivy, jednotlivých projekcí, účastí na festivalech animovaných filmů a někde i s doprovodnými přednáškami a kreativními workshopy pro děti. ■ **VÝSTAVA JIŘÍHO TRNKY V MNICHOVĚ TRVÁ DO 9. BŘEZNA, PAK JI ČEKÁ CESTA PO CELÉM SVĚTĚ. VÍCE NAJDETE NA WWW.MUNICH.CZECHCENTRES.CZ**

[1] Ilustrace z knihy Péťa a vlk, 1962, [2] Ilustrace z knížky Pohádka o Květině a její zahrádce, 1955, [3] Ilustrace z pohádky Král a šašek, 1944, [4] Sen noci svatojánské, 1959, NFA, © Jiří Vojta, [5] Ilustrace z knížky Míša Kulička v loutkovém divadle, 1956, [6] Ruka, 1966, NFA, [7] Ilustrace z knihy Zahrada, 1962, [8] Ilustrace z pohádky O nalezené princezně, 1944

3

4

5

Poetika *Jiřího Trnky*
v jeho díle

6

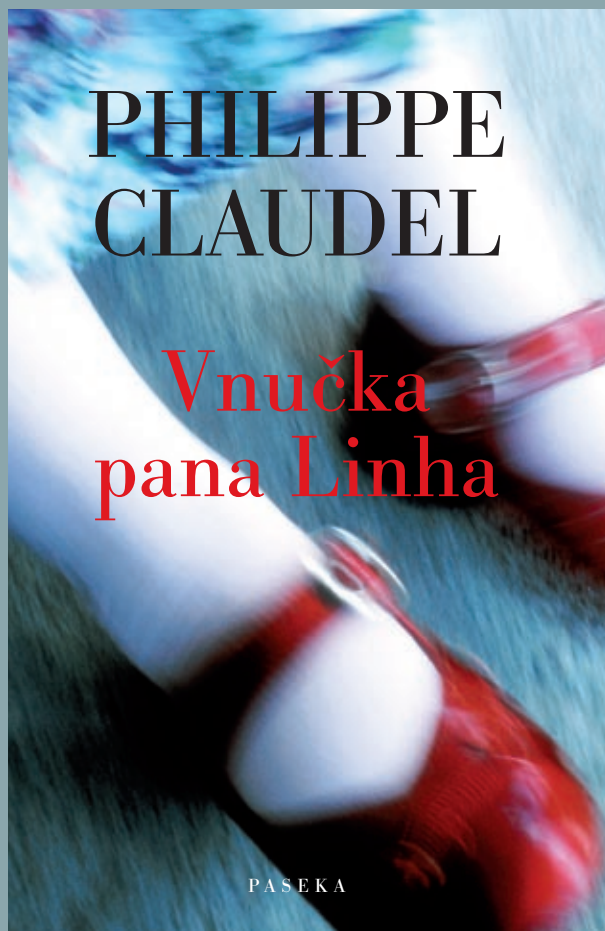
7

8

Vnučka pana Linha

„Na lodní zádi stojí starý muž. V náručí svírá lehký kufřík a novorozeně, které je ještě lehčí než kufr. Starý muž se jmenuje pan Linh. Že se tak jmenuje, ví jen on sám, protože všichni, kdo to věděli, mu umřeli.“ Tak začíná kniha o panu Linhovi, který opustil svou vlast, zmítanou válkou, a s malou vnučkou, která přišla o oba rodiče, se vydává do Evropy za lepší budoucností. Barvitý příběh francouzského spisovatele Philippa Claudela, jehož proslavila kniha Šedé duše, za kterou získal prestižní Renaudotovu cenu. Přeložila Zora Obstová. **NAKLADATELSTVÍ PASEKA, WWW.PASEKA.CZ**

Skladby *Sofie Gubaiduliny* či Claudelův *román*

Svět díla Jiřího Ortena

Nejobsáhlejší a nejucelenější dílo o básníku, „jemuž i Pánbůh závidí“ (podle Ivana Diviše), napsal literární vědec a jazykovědec Josef Štochl. Navazuje v ní, mnohdy polemicky, zejména na svého učitele Miroslava Červenku. Již v 60. letech německý literát Glaser zařadil Ortenovu tvorbu do světové literatury. Vydalo nakladatelství Torst.

WWW.TORST.CZ

CD
měsíce

Canticle of the Sun

Skladby Sofie Gubaiduliny v podání špičkových interpretů, houslisty Gidona Kremra a violoncellisty Nicolase Altstaedta, představuje jedinečné album Canticle of the Sun. Sofia Gubaidulina loni oslavila osmdesátku. **EMI/2HP, WWW.ARTA.CZ**

Vagabond

Francouzská i severská nálada, hudba amerických indiánů či Dálného Východu zní na novém CD švédského kytaristy Uifa Wakeniuse. Doprovázejí jej basista Lars Danielsson a akordeonista Vincent Peirani. **ACT/2HP, WWW.ARTA.CZ**

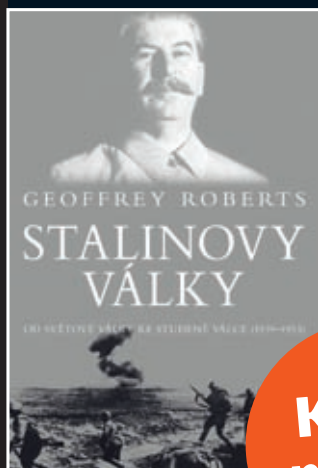
Steve Walsh: Daily specials

Sólová nahrávka amerického kytaristy Steva Walshe, v jehož skladbách zní blues, jazz, country i rock, bylo natočeno v Čechách. Hrají na něm i Jan Kořínek, Tomáš Liška a Daniel Šoltis. **WWW.ANIMALMUSIC.CZ**

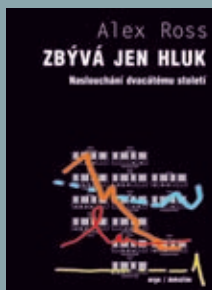

Stalinovy války

Geoffrey Roberts, profesor historie v irském Corku, se specializuje na sovětské dějiny, především na druhou světovou válku. Díky zpřístupnění sovětských archivů mohl napsat objevnou knihu **STALINOVY VÁLKY** aneb *Od světové války ke studené válce (1939 až 1953)* – vydal BBart, přeložil Zdeněk Hron. Autor mimo jiné konstatuje: „Ličení obsažená v pamětech Stalinových vojáků poskytují zasvěcený přehled každodenní pracovní rutiny sovětského diktátora v době války. Stalin, tehdy šedesátník, byl náročný při rozdělování úkolů, po celou válku pracoval 12–15 hodin denně a totéž vyžadoval od podřízených. Představitelé generálního štábu ho třikrát denně seznamovali s přehledem strategické situace. Očekával přesné nezkomolené zprávy a ihned přišel na každou nepřesnost, na každý omyl. Měl fenomenální paměť na fakta, jména a obličeje. Na druhou stranu se samovládce a absolutní diktátor Stalin dopouštěl četných chyb: byly to nesprávně připravené ofenzívy, za které se drazé platilo; strategický ústup tváří v tvář nepřátelskému obklíčení považoval za zradu a tak ho také trestal, přehnaně zasahoval do operací na frontě, neovládal se v kritických situacích a vinu za vlastní omyly svaloval na předem vyhlédnuté obětní beránky. A především: nešetřil materiálem ani lidmi; sovětské vítězství nad Německem bylo zapláceno příliš drazo: sovětské ztráty byly přibližně třikrát vyšší než německé: dosáhly počtu 16 milionů osob včetně osmi milionů padlých.“ **NAKLADATELSTVÍ BBART, WWW.BBART.CZ**

**Kniha
měsíce**

Zbývá jen hluk, aneb *Naslouchání dvacátému století* poprvé vyšlo v New Yorku roku 2007. Napsal ho Alex Ross, ročník 1968, a přeložil Petr Kopet. Autor sleduje proměny hudebního myšlení a dobového vkusu ve 20. století zároveň s děním v politice a ve společnosti. Kniha představuje i několik Čechů, je to Antonín Dvořák, Leoš Janáček a jeho pozdní inspirátorka Kamila Stösslová, Bohuslav Martinů a Milan Kundera coby autor esejů *Zrazené testamenty*. Kniha není žádnou výlučnou četbou pro hudební vzdělance, nýbrž mimořádně zajímavé počtení pro širokou veřejnost od poučeného autora, kterému nechybí smysl pro humor. **WWW.ARGOCZ, WWW.DOKORAN.CZ**

Křehký pacient a primární péče je dílo početného kolektivu českých lékařů v čele s dr. Zdeňkem Kalvachem – ten v úvodu napsal: „Tato kniha je v českém písemnictví prvním pokusem o ucelenou podporu lidí s ohroženou či ztracenou soběstačností; podporu, pro niž se užívá označení dlouhodobá péče. Křehcí pacienti, o kterých píšeme, nepotřebují základní zabezpečení léčeben pro dlouhodobě nemocné, peníze ani charitu. Potřebují vstřícnou intervenci, pochopení, pomoc, respekt, ocenění důstojností a životní statečnosti.“ V úvodu zazní motto – starodávná moudrost: „Bože, dej nám sílu měnit změnitelné, pokoru snášet nezměnitelné a moudrost k jejich rozlišení.“ **WWW.GRADA.CZ**

Dánská detektivka, novinka nakladatelství Host, je úspěšné dílo sourozenců Liselotte a Serena Hammerových: ona je zdravotní sestra, on středoškolský profesor; není tedy divu, že k úděsnému zločinu v románu **Bestie uvnitř** dojde v jedné kodaňské škole. Bestii uvnitř přeložila Michaela Weberová. **WWW.HOSTBRNO.CZ**

Jedinečná obálka Radky Konvičkové přitáhne pozornost k novince nakladatelství Daniela Podhradského Dauphin **Od Rusi k Rusku**. Autor Lev Gumiljov je muž tragického sovětského osudu, mnoho let těžce stíhaný za to, že se narodil dvěma skvělým básníkům: Anně Achmatovové a Nikolaji Gumiljovovi. V publikaci Lev Gumiljov mimo jiné konstatuje, že Rusové nejsou ani Evropané, ani Asiati. „Jsme odlišní; chodíme vlastními stezkami. Tak tomu bylo v našich dějinách vždycky.“ **WWW.DAUPHIN.CZ**

Nejlepší ze všech Leninů...

„Nikdy by mě nenapadlo,“ pomyslel si Kostá ve stíněné koupelně při pohledu do zrcadla, které dávno ztratilo lesk a v němž musel svůj obličej hledat mezi hnědě zbarvenými místy, „že budu ve svých pětatřiceti letech Leninem“ ...

... každé ráno, ne moc brzy, protože ani turisté příliš brzy nevstávají, obléká bílou košili, váže si černou vázanku, navléká modrou vestu. Dny v Moskvě jsou chladné, přestože už turistická sezona začala. Kostovi je tu zima neustále.

Na jihu byl zvyklý na vlahý vítr od moře, na palčivou vůni slanečků, na křik kajek, které do ruské metropole nedoléhnu.

Dříve než si oblékne kalhoty, natáhne si proto na nohy teplé podvlékačky. Celý den prostojí v průvanu ledově se táhnoucím po dlažbě od Rudého náměstí na prostranství náměstí Manéžního. K dokonalosti kostýmu ještě patří černé ponožky, v nichž mu pomalu prosvítají palce u nohou. Sám si je nezašije, a tak si bude muset koupit nové. Kdyby si během dne chtěl odpočinout na rozvrzané židli, kterou okupuje malá opička oblečená do červeného cirkusového kabátku s lesklými prýmky, přinášející svými kousky výtěžek starému obhroublému námořníkovi, nesnesl by, aby mu vytažené nohavice odhalily ponožky jiné barvy. Bradku si pročísné kostěným hřebenem a zpevní gelem. Silné černé a přitom poddajné štětiny vlasů i vousů zdědil po otci, jehož fotografie visí v dřevěném rámu na stěně v matčině kuchyni. Statný muž s laškovně zvednutými koutky úst na ní stojí opřený o kmen cedru. Kostá o bradku, typicky úzce zastříženou - základní předpoklad podobnosti s legendárním bolševickým vůdcem -, téměř pečovat nemusí.

Obloučky výrazného obočí si upravuje nasliněným bříškem ukazováčku, a když přimhouří oči, všichni ti, kdo se scházejí před Voskresenskou bránou, musejí uznat, že je ze všech Leninů, kteří sem kdy přišli, ten nejlepší. Škoda, že Kostův úspěch nedoceňuje jeho dívka Lydie Ivanovna. ■

DORA ČECHOVA:
NECHTĚL JSEM BÝT LENINEM,
NAKL. LABYRINT 2012

Antonín Dvořák

SVATEBNÍ KOŠILE NA HRADĚ

Kantáta pro sóla, sbor a orchestr na text balady Karla Jaromíra Erbena, op. 69

Středa 25. dubna 2012, 19.30 hodin
Španělský sál Pražského hradu

Mária Porubčinová soprán Ladislav Elgr tenor Ivan Kusnjer baryton

Pražský filharmonický sbor

Pražská komorní filharmonie

dirigent Tomáš Netopil

vstupenky na www.pkf.cz

Hlavní město Praha přispívá na činnost PKF v roce 2012 částkou 7,96 mil. Kč

RESPEKT

Opera
PLUS

HUDEBNÍ
ROZHLEDY

Česká pošta

SD
Pomáháme

Cargo

inyou
pocket
ESSENTIAL CITY GUIDES

LEADERS
VISION

*„Jen jediný Rembrandtův život
byl ideální. Ten namalovaný.“*

REMBRANDT & CO.
PŘÍBĚHY UMĚNÍ VE STOLETÍ BLAHOBYTU

POJĎTE SE NA TO PODÍVAT
NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE
ŠTERNBERSKÝ PALÁC
10. 02. – 27. 05. 2012 WWW.PRIBEHYUMENI.CZ

ING BANK
Peníze na správném místě

n á r o d n í g a l e r i e

